

město zlato čisté, podobné k čistému stklu. (19) Základové zdi městské všelikým kamenem drahým okrášleni. Základ prvý jaspis, druhý zafirus, třetí kalcedonius, čtvrtý smaragdus, (20) pátý sardonix, šestý sardius, sedmý kryzolit, osmý beryllus, devátý topazius, desátý kryzopassus, jedenáctý jacinktus, dvanáctý ametystus. (21) A dvanáct bran: dvanáct perel jest po všech, a každá brána ze všelikých vlastních perel; a ulice městské zlato čisté jako sklo přesevětlé.

(22) A chrámu sem neviděl v tom městě, nebo pán bůh všemohúci chrám jeho jest a beránek. (23) A město nepotřebuje sluncě ani měsiečě, aby v něm svietily, neb světlost božie osvěcuje to město a lucerna jeho beránek jest. (24) I budú choditi národové v světlosti jeho, a králové zeměští přinesú chválu svú a čest do něho. (25) A brány jeho nebudú zavřeny přes den, neb tam noci nebude. (26) A přinesú chválu a čest národov do něho. (27) A nevejde do něho nic poškrvněného a čině ohavnost a lež, jedině ti, ješto jsú napsáni v knihách života a beránka.

1 *otešla jest* pominula – 2 *Jan*: apoštol Jan Evangelista, jemuž bylo starou tradicí připisováno autorství Zjevení – 3 *aj toľ ejhle; stan* stánek

5 *převěrná* velmi věrohodná (fidelissima) – 6 *skonanie* konec; *darvo* zdarma – 8 *strašlivým* bázlivým; *modlosluhám* modloslužebníkům; *díel* úděl; *v jezeru hořícím*: vykládá se jako obraz očistce (in stagno)

9 z *sedmi anjelov* asi: ze sedmi andělských ochránců židovských sborů; *báně* baňky, misky (phialas); *sedmi ran posledních*: sedmi trestů posledního soudu; *nevěstu, ženu beránkovu*: vykládá se jako církev křesťanská, nevěsta Beránka božího, tj. Krista – 11 *oslavnost* slávu (claritatem) – 12 *dvanácti pokolení synov izrahelských*: dvanácti kmenů izraelských, odvozujičích svůj původ od dvanácti synů Jákobových – 13 *ot puolnoci... ot poledne* od severu... od jihu – 14 *beránka*: tj. Krista – 15 *trestní* ze třtiny – 16 *na čtyři hrany posazeno* do čtverce uspořádáno; *tolika* stejně taková, stejná; *třstí třtinou* – 18 *stavenie* stavba; *jaspidového* jaspisového; *k čistému stklu* křišťálu – 19 *zafirus* (lat. nom., pod. dále) safír; *kalcedonius* chalcedon; *smaragdus* smaragd – 20 *sardonix* odrůda chalcedonu; *sardius* sardis, odrůda achátu; *kryzolit* chryzolit, odrůda olivínu; *beryllus* beryl, odrůda smaragdu; *topazius* topas; *kryzopassus* chryzopras; *jacinktus* hyacint, odrůda cirkonu; *ametystus* ametyst – 21 *ze všelikých vlastních perel* z jednotlivých druhů perel; *přesevětlé* dokonale průhledné

23 *osvěcuje* osvětluje, ozařuje – 27 *ohavnost* ohavné skutky (abominationem); *v knihách života a beránka* (in libro vitae Agni): v knize života Beránkova, tj. Kristova, v knize vyvolených k spáse (srov. 2 Tím. 2,19, Zjev. 3,5 a 13,8)

Poznámky ediční

Výběr základních i variačních textů otištěných ukázek se opírá o studii V. Kyase, Dobrovského třídění českých biblických rukopisů ve světle pramenů, Josef Dobrovský 1753-1953, Sborník studií k dvoustému výročí narození, Praha 1953, s. 227 až 300. Soupis českých biblických památek uveřejnili B. Ryba a V. Kyas ve Věstníku ČAVU 61, 1952, s. 37-45.

Bylo užito těchto rukopisů, seřazených zde pro přehlednost podle zkratk:

Evangeliáře:

EB – Čtenie kněže Benešovy, evangeliář z poslední čtvrti 14. stol.; rukopis SA v Olomouci (dříve Kap. Ol.) č. 105; vydal V. Měrka v Prostějově 1918. — *EH* – Evangelium sv. Matouše s homiliemi z konce 14. stol.; rukopis v pražské UK XVII A 4; vydal J. Holub, Sbírka pramenů 1,10, Praha 1913. — *EKp* – meziřádkový překlad evangeliáře z pol. 15. stol. v latinském rkpe APH (dříve Kap. Praž.) A 172; dosud nevydán. — *EO* – Evangeliář olomoucký z r. 1421; rukopis v SVK v Olomouci II 249/2, fol. 94b-331b; vydal Fr. Černý, Sbírka pramenů 1,1,4, Praha 1901. — *EP* – Evangeliář pražský neboli třeboňský z 1. pol. 15. stol., rukopis v pražské UK XI B 3, fol. 1a-19b; vydal Fr. Černý, LF 24, 1897, s. 187-192, 271-287, 355-358, 431-444. — *ER* – Evangeliář rajhradský z konce 14. stol.; rukopis býv. knihovny benedikt. kláštera v Rajhradě D/K I α 4, fol. 106a-124a (nyní v brněnské UK); vydán dosud nebyl. — *ES* – Evangeliář seitenstettský z konce 14. stol.; rukopis v knihovně benedikt. kláštera v Seitenstettenu v Dolních Rakousích č. 272, fol. 139a-148a; vydal F. Menčík, Dva evangelistáře, Praha 1893, text na s. 1-41. — *EV* – Evangeliář vídeňský z 2. pol. 14. stol.; rukopis v NK ve Vídni č. 4733, fol. 1a-49b; vydal F. Menčík, Dva evangelistáře, Praha 1893, text na s. 42-136. — *EZ* – Čtenie zimního času, evangeliář z 3. čtvrtiny 14. stol.; rukopis v Muz. III A 40; vydal A. Patera, Sbírka pramenů 1,1,7, Praha 1905.

Žaltáře:

ŽKI – Žaltář klementinský z 1. pol. 14. stol.; rukopis v pražské UK XVII A 12; vydal A. Patera, Památky 1, 1, 10, Praha 1890. — *ŽKp* – Žaltář kapitulní z 2. pol. 14. stol., kolem r. 1370; rukopis v Muz. I E 65, fol. 1a-82a; vydal E. Rippl, Der alttschechische Kapitelsalter, Praha 1928. — *ŽP* – Žaltář poděbradský neboli olešnický z r. 1396; rukopis v Drážďanech, Saská zemská knihovna K 2, fol. 7a-134b; vydal A. Patera, Sbírka pramenů 1, 1, 2, Praha 1899. — *ŽW* – Žaltář wittenberský, meziřádkový stč. překlad v latinském žaltáři z 2. třetiny 14. stol.; rukopis v seminární knihovně ve Wittenberku A IV, 6; vydal J. Gebauer, Památky 1, 2, 7, Praha 1880.

Bible:

BB – Bible boskovská z doby okolo r. 1420; rukopis v olomoucké SVK I A 3; dosud nevydána; — *BDr* – Bible drážďanská neboli leskovecká z konce 14. stol.; rukopis shořel v Lovani r. 1914; dochovány zčásti fotokopie a opis evangelií pořízený J. Vraštillem v r. 1911; dosud nevydána. — *BH* – Bible hlaholská z r. 1416; rukopis v pražské UK XVII A 1; psána hranatou hlaholicí; neúplná (Par.-Job.; Přísl.-Sir.; Žalmy); dosud nevydána. — *BL* – Bible litoměřická (jednosvazková) z r. 1429; rukopis v SA v Litoměřicích (dříve Kap. Lit.) B I F/2; dosud nevydána — *BLT* – Bible litoměřicko-třeboňská neboli zmrzlíkovská (třisvazková) z let 1411-1414; rukopis v SA v Litoměřicích (dříve Kap. Lit.) B I F/3-1, 2 (svazek I a III) a v SA v Třeboni A 2 (svazek II); dosud nevydána. — *BM* – Bible mlynářčina asi z pol. 15. stol.; rukopis v pražské UK XVII A 10; dosud nevydána. — *BOL* – Bible olomoucká z r. 1417; rukopis v olomoucké SVK I A 1/I, II (dvousvazková); část (Gen.-Deut.) vydala fototypicky Akademie velehradská, Olomouc 1933. — *BPd* – Bible padeřovská z let 1432-1435; rukopis v NK ve Vídni č. 1175; dosud nevydána. — *BPr* – Bible pražská, prvotisk z r. 1488 dochovaný v několika exemplářích (Knihopis č. 2). — *BŠ* – Bible šafhauzská z 1. pol. 15. stol.; rukopis v měst. knih. v Schaffhausenu (Švýcarsko) MSc Generalia 29; fotokopie v pražské UK fot. II 81 (ve třech svazcích); dosud nevydána. — *NzK* – Nový zákon Kořečkův z r. 1425; rukopis v pražské UK XVII D 30; dosud nevydán.

Nejstarší typ evangelního překladu, již z 1. pol. 14. stol., reprezentují Seitenstettský, Rajhradský a Vídeňský evangeliář. Vyznačují se proti pozdějším překladům volnějším vztahem k lat. předloze, vyplývajícím ze smyslu pro zvukovou hodnotu slov a ze snahy o rytmické členění textu, které mělo usnadnit zapamatování. Skupina dalších překladů z konce 14. stol., do níž patří tzv. Čtenie kněží Benešovy a Čtenie zimního času, přimyká se mnohem těsněji k lat. předloze (místy se překladatelé nevyvarovali latinismů). Je zde možno pozorovat i jisté, i když velmi skrovné, stopy církevněslovanského překladu (patrně působení kláštera Na Slovanech). Mezi sbírkami perikop z poč. 15. stol. si zaslouží povšimnutí svébytný, i když poměrně doslovný překlad Evangeliáře olomouckého, v němž se nám vedle evangelních úryvků zachoval i stč. překlad perikop epištolních. Naproti tomu Evangeliář pražský (třeboňský) na mnoha místech (zvl. v evangeliu Janově) volně tlumočí nebo dokonce pro lepší porozumění výstižně parafrázuje lat. předlohu.

Nejstarší úplné znění žaltářního překladu obsahuje Žaltář wittenberský z 2. třetiny 14. stol. Tato prvotní redakce se vyznačuje menší závislostí na lat. předloze. Přešla i do Drážďanské bible a ve své mladší podobě je zachycena v Žaltáři poděbradském (z r. 1396). Jiný typ, už doslovnějšího překladu (také ještě ze 14. stol.), představuje znění Žaltáře klementinského a na něm převážně závislý Žaltář kapitulní (v něm jsou některé prvky církevněslovanské). Tato znění žaltářního textu, popř. vzájemně kombinovaná, přecházejí jen s menšími úpravami i do pozdějších biblických souborů; hlubší zásahy do překladu jsou patrné např. v tzv. Mikulovském sborníku z r. 1406, ale nový překlad Žalmů má až tištěná Pražská bible z r. 1488.

Překlad čtveroevangelia se nám samostatně nedochoval v žádném rukopise, ale byl pojat v 2. pol. 14. stol. do prvního svodu biblických překladů, tj. do české bible tzv. 1. redakce, reprezentované Drážďanskou biblí. Svědčí o tom lexikálně i stylisticky sourodé znění všech čtyř evangelií, z něhož byly převzaty i perikopy pro Čtenie zimního času.

První stč. překlad celé bible (práce několika překladatelů s použitím již dříve přeložených částí) byl nepochybně hotov již v 2. pol. 14. stol., jak ukazuje nejstarší známá památka, Bible drážďanská (70.-80. léta 14. stol.) s velmi starobyklým zněním, např. v knihách Mojžíšových, v žaltáři i v evangeliích. Typickými mladšími představitelkami této 1. redakce stč. biblického překladu jsou Bible olomoucká (z r. 1417) a Bible litoměřicko-třeboňská (z l. 1411-1414). Mají již např. novější úpravu knih Mojžíšových, kombinované znění žaltáře a mladší revizi evangelia Matoušova. Jsou současně svědectvím neustálého dalšího překladatelského úsilí. V Bibli litoměřicko-třeboňské máme zachyceny korektorské úpravy textu podle nového přepracování a Bible olomoucká v posledních biblických knihách (např. ve Skutcích) přechází už přímo k 2. redakci.

Zpracování 2. redakce vznikala opět postupně za účasti několika překladatelů. Především byla již na samém začátku 15. stol. znovu přeložena evangelia a snad i celý Nový zákon (překladatelé patrně pracovali také s jiným lat. textem než u 1. redakce). Starý zákon (hlavně knihy Mojžíšovy) svědčí spíše o úpravách a o přepracování staršího znění než o překladu novém. Patří sem např. Bible hlaholská (z r. 1416), Bible boskovská (okolo r. 1420), Bible litoměřická (jednosvazková, z r. 1429), Bible mlynářčina (z pol. 15. stol.) aj.; počet zachovaných památek tohoto typu je už mnohem větší než u 1. redakce. Je to dáno rozšířením znalosti české bible v době husitské.

Podstatně jiný ráz mají památky 3. redakce stč. biblického překladu. Dosvědčují snahu o jednotné a soustavné přepracování celé české bible co nejpřesněji podle Vulgáty, jak nám to přímo dokazuje doslov zachovaný v Bibli šafhauzské a v Bibli nymburské (srov. zde na s. 523). Typickou a současně i první datovanou představi-

tělkou 3. redakce – jakési oficiální verze 15. stol. – je Bible padeřovská (z l. 1433 až 1435). Po ní opět následovala řada více než deseti dodnes zachovaných biblických souborů, které patří do této skupiny.

K dalšímu překládání, již k 4. redakci stč. biblického textu, došlo v poslední čtvrtině 15. stol. Revizi byl podroben nejdříve Nový zákon (svědčí o tom např. Bible lobkovická z r. 1480) a pro vydání tiskem byl znovu přepracován i Starý zákon, jak nám to ukazuje znění Bible pražské (prvotisk z r. 1488). Tato čtvrtá redakce byla pak základem znění přetiskovaného jen s menšími úpravami během 16. stol. Jejím výrazným rysem je úsilí o demokratizaci textu, a tak dochází opět k uvolnění vztahu k lat. předloze.

Uváděné textové varianty mají za účel nahradit paralelní otištění ukázek ve znění jednotlivých redakcí stč. překladu bible a alespoň ukázkově dokumentovat neustálé postupné přepracovávání biblického textu. Varianty jsou zachyceny ve výběru a skupinově, tj. nejsou do detailů rozlišovány hláskové, popř. nejběžnější tvaroslovné rozdíly jednotlivých srovnávaných textů. V závorkách jsou uváděna drobnější různosti mezi jednotlivými rukopisy, které tvoří skupinu.

Jako reprezentanty jednotlivých redakcí stč. překladu bible byly vybrány tyto památky: 1. redakce: *BDr* (starší fáze), *BOL* (mladší fáze); 2. redakce: *BL*; 3. redakce: *BPD*; 4. redakce: *BPr*. – Pokud text některé z otištěných ukázek v některé z těchto biblí není dochován, je nahrazen zněním z jiné bible téže redakce, jak je uvedeno v příslušné úvodní poznámce k aparátu.

Latinský text je uváděn, pokud není přímo jinak označeno, z Vulgáty (*Vg*).

V aparátu užíváme hranatých závorek [] pro výrazy doplněné z širšího kontextu nebo vůbec doplněné k dosažení smyslu na porušených místech, špičatých závorek < > pak tehdy, je-li nutno uvést paleografickou podobu.

Evangeliaře

O stč. evangeliařích srov. studii J. Vašici, Staročeské evangeliaře, Rozpravy ČAVU, tr. III, č. 68, Praha 1931.

(Symboly evangelistů)

(Ezech. 1,10-14)

Otištěno z *EO* (rkp. fol. 181a; vyd. s. 106); varianty z *BOL*, *BL*, *BPD*, *BPr*, jen nejcharakterističtější též z *EKP*. – Stav jotace ponecháván podle rkpu. Se zachováním kontrastu je důsledně zúžené *-i-* m. *-ie-* (asi jev nářeční).

Text *EO* se neshoduje s texty celých biblí. Je dosti značně závislý na latině. Text *BOL* je nový překlad, lišící se značně od textů mladších redakcí. *BL*, *BPD* a *BPr* ukazují v tomto úryvku na vzájemnou kontinuitu mezi texty 2. až 4. redakce. Rozdíly mezi nimi se jeví jako úpravy.

10 podobnost *EO* podobenstvie *BOL* a *ost.* (*dále pod.*); čtvera *EO* čtyř zviefat *EKP*, jich *BOL* a *ost.* (*v missále*: Similitudo... vultus quattuor animalium; *Vg*: Similitudo... vultus eorum) – 11 peři *EO*, *BOL* křidle *BL* a *ost. pod.* (*dále pod.*); zdvižené na vrch *EO* rozšířené shóry *BOL*, roztažení svrchu *BL*, (se svrchku) *BPD*, roztažené svrchu *BPr*; spojeny byly *EO* sě sjednávale *BOL*, spojovášta sě *BPD*, *BPr*, spojovášta *BL* – 12 duch náramný *EO* vicher duchový *BOL*, prudkost ducha *BL*, *BPD*,

BPr (impetus spiritus); tudy chodíchu *EO*] tam sú chodila *BOL*, tam kráčiechu *BL*, *BPd*, *BPr*; aniž sě navracováchu *EO*, *BPd*] a nenavracováchu se *BL*, a nevracovala sú sě *BOL*, ani se obracováchu *BPr* – 13 vzhledení *EO*] patření *BOL*, vezření *BL*, *BPr*, vzezření *BPd*; uhlé ohnivého hořícího *EO*] uhlév ohnivých plápolavých *BOL*, oheň plápolajícího uhlé *BL*, oheň uhlé hořícího *BPd*, (uhlé ohně) *BPr* (carbonum ignis ardentium); obezření lampové *EO*] patření svietedlničie *BOL*, vzezření lamp hořících *BL*, vzezření lamp *BPd*, (vezření) *BPr* (aspectus lampadarum); stvění ohně *EO*] bleskot ohněvý *BOL*, blštění ohnivé *BL*, bleskt ohně *BPd*, (sktvělost) *BPr*; bleskot *EO*, *BOL*] blýskanie *BL*, *BPd*, *BPr* – 14 blesku blýskajícimu *EO*, (blýskajícieho) *BPd*] blýskoty stkvúcie *BOL*, (blýskavé) *BL*, blýskanie blyštícího *BPr* (fulguris coruscantis)

(Smrt Jana Křtitele)

(Mk 6,17-29)

Otištěno z *EV* (rkp. fol. 43b-44a; vyd. s. 124-125); v rkpe není nadpis, uvedeno jen prvními slovy lat. textu. Varianty z *EO*, *EB* a nejdůležitější z *EKp*, který má text 2. redakce, a dále z *BDr*, *BOL*, *BPd*, *BPr*. V *BL* toto místo chybí. – Jotace zachováána a upravována v krátkých slabikách (kromě po -j-).

19 Herodias *EKp*, *BPd*] Herodej] *EV* chybně – 20 věda] weyda *EV* – 21 když] kazdy *EV*; bezděčný] bezdyczny *EV*; pamět *EV*] (v) pamět *ed*. – 22 otcu] otyzu *EV* – 28 přinese] prynefty *EV* (attulit)

Text *EV* má volnější vztah k lat. předloze (krácení, doplňky) než *EO*, *EB*. *BDr* má nový překlad (tzv. čtveroevangelní). Text *BOL* se nekryje zcela s *BDr*, rozdíly však nejsou příliš veliké. Text 2. redakce (*EKp*) vznikl přepracováním; podobně texty 3. a 4. redakce svědčí zde o nových zpracováním.

17 pustil ho v žalář *EV*] svázal jej v žaláři *EO*, uvězil jej v žalář *EB*, okoval jeho v žaláři *BDr*, *BPd*, (choval) *BOL*, vsadil jej do žaláře *BPr* (vinxit eum in carcerem; srov. paralelní Mat. 14,3: posuit in carcerem); ženu *EV* a ost.] manželku *BPr* (pod. dále) – 18 nelžet jest *EV*] nelžet jest tobě *BDr*, *BOL*, nebo nelžet jest *EB*, nehodiet sě tobě *EO*, neslušie tobě *BPd*, neslušiet *BPr* – 19 nepřějieše mu *EV*] lákáše jeho *EO*, protivieše sě jemu *EB*, zlobieše sě naň *BDr*, *BOL*, lest ukládáše jemu *EKp*, lest skládáše proti němu *BPd*, *BPr* (insidiabatur illi); tajně] přidáno v *EV*; zabiti *EV* a ost.] o hrdlo připraviti *BPr* – 20 báše sě *EV*, *EO*, *EB*] pobáváše sě *BDr*, *BOL*, ubáváše sě *EKp*, obáváše sě *BPd*, zajisté obával se *BPr*; pravého *EV*] mužě pravého *EB*, (spravedlivého) *EO*, *EKp*, *BPd*, *BPr*, (spravedlného) *BDr*, *BOL*; chováše ho *EV*] ostřieháše (sě *EB*) jeho *EO* a ost., šetřieval ho *BPr*; rád posloucháše ho *EV*] a slyše jej mnoho činieše a rád jeho posloucháše *EO*, (jeho mnohé) *BDr*, (jeho mnohé věci) *BOL*, *EKp*, pod. *BPd*, slyšieše jej mnohá činiece a rád jeho slyšieše *EB*, vyslýchaje jej mnohé věci činil a rád ho poslúchal *BPr* (et audito eo multa faciebat) – 21 bezděčný *EB*, *EV*] potřebný *EO*, pohodlný *BDr*, *BOL*, *BPd*, pohodný *EKp*, příhodný *BPr*; přide *EV*] sě přihodil *EO* a ost. pod.; hod *EV*] večeri *EO* a ost.; a jiným *EV*] a šlechticóm a prvním země Galilee *EO*, a tribunóm a prvním z Galilee *BDr*, *BOL*, *BPd*, (úředníkuom) *BPr*, a vládařóm a prvým z Kalilee *EKp*, a kniežatóm třidcět, rytieřóm a starostám galilejským *EB* (et tribunis et primis Galileae); pamět svého narození *EV*] v narození svém *EO*, národstva svého *EB*, narození svého *BPd*, své narození pamatuje *BDr*, *BOL*, *EKp*, pamatuje památku svého narození *BPr* (natalis sui coenam fecit) –

22 metáše sě *EV*, *EB*] tancovala *BPr*, skákáše *EO a ost.*; otcu i všem kvašanóm *EV*] i líbilo sě Herodovi i spolusědiecím *EO*, *pod. EKp*, *BPd*, (spoluhodovníkuom) *BPr*, a slíbí sě Herodešovi a pojednú jedúcím *EB*, *pod.* (i kvašanóm) *BDr*, *BOL* (et placuisset Herodi simulque discumbentibus) – 23 jakž, chceš-li, puol mého královstvie *EV* (*zkráceno*)] že čsož koli prositi budeš, dám tobě, by pak polovici královstvie mého *EO*, (chce-li, polovici) *EB*, (ač polovici) *EKp*, *BPd*, (zač koli... za polovici) *BPr*, což kuoli poprosíš, dám tobě, chceš-li, polovici královstvie mého *BDr*, (což kolivěk žádati budeš) *BOL* (Quia quidquid petieris dabo tibi, licet dimidium regni mei) – 24 uproši *EV*] poprosím *EB*, *BDr*, prositi budu *EO a ost.* – 25 počě rúče prositi... u krále *EV*] s chvátáním [k] královi, poprosi *EO*, *pod.* (prosila jest) *EKp*, *BPd*, *BPr*, chvátající přěd krále, vzprosi *BDr*, *BOL*, s ručestí [k] královi, prosila *EB*; hlavy svatého Jana *EV*] *v ost. není*; daj mi hlavu Janovu, chci jiej *EV*] chci, aby mi inhed dal v okříně hlavu Jana Křstitele *EO*, *BDr*, (Janovu Křtitelovu) *BOL*, (na míse) *EKp*, *BPd*, *BPr*, (Janovu u misě) *EB* – 26 leče sě *EV*] i smútil sě jest *EO a ost. pod.*, i zamútil se jest *BPr*; pro přísahu *EV*, *EB*, *BPr*] pro svú přísahu *BDr*, *BOL*, pro právo přísěžné *EO*, *EKp*, *BPd* (propter iusiurandum); pro hostě *EV*] pro spolusědieci *EO*, *EKp*, *BPd*, pro spolujedujícíe *EB*, pro kvašany *BDr*, *BOL*, pro spoluhodovníky *BPr*; nerodě *EV*] nerodil *EB*, nechtieše *EO a ost. pod.* – 27 poslav káza *EV*] poslav kata káza *BOL*, (přikázal) *EO a ost. pod.* (misso spiculatore) – 29 položichu to v novém hrobu *EV*] položili je v hrob *EO*, *pod.* (v hrobě) *EKp*, *BPd*, vložichu je v rov *BDr*, *BOL*, poslachu je v hrob *EB*, pochovali je v hrobě *BPr*

(Podobenství o rozséváči)

(Luk. 8,4-15)

Paralelně otištěn dvojí základní typ textu: I. tzv. perikopní, který se udržoval samostatně v evangeliích až do 1. pol. 15. stol. – II. tzv. čtveroevangelní, jak jej představuje starší fáze 1. redakce biblického překladu staročeského.

I. otištěno z *ES* (rkp. fol. 142a; vyd. s. 15 – kde chybně označeno jako Mat. 13,3-23). – II. z *EZ* (rkp. fol. 7a; vyd. s. 14-15), jehož perikopy jsou vypsány z bible 1. redakce, jak ukazuje shoda s *BDr*. – Varianty z *ER*, *EO*, *EB*, *EP* (označeno jako Mat. 13,3-23) a dále z *BDr*, *BOL*, *BL*, *BPd*, *BPr*. – Jotace v obojím textu zachovávána a upravována v krátkých slabikách (kromě po -j-).

I. 5 i potlačeno jest] *doplněno z ER* – 8 A jiné padlo... více] *doplněno z ER* – 13 otejdú *ER*] oteyde *ES* – 14 u myšlení sbožie] v myleny [lozye *ES*

Texty *ES*, *ER* (nejstarší typ evangeliářový) jsou si velmi blízké. *EO* má jiný překlad. *EB* přes některé spíše lexikální zvláštnosti jeví závislost na *EO*. *EP* má volnější překlad, odlišný od všech ostatních evangeliářů. Text *EZ* je totožný s *BDr*. Znění *BOL* vzniklo úpravou textu *BDr*. Nový překlad má *BL* (2. redakce). Také rozdíly mezi *BL*, *BPd* a *BPr* svědčí o nových důkladných zpracováváních.

4 sbor veliký *ES*, *ER*] zbor veliký zbíráše sě a *EO*, se bieše sebral veliký zástup lidí a *EP*, sě sebra mnohý zástup a *BDr*, *BOL*, (sě snide) *EB*, (se sjide) *BPr*, (sbieráše se) *BL*, *BPd* (v *ES*, *ER vynech.*: *convenirent et*); blížiechu sě *ES*, *ER*, *EB*] pospícháchu *EO*, *BPr*, se bráchu *EP*, *BDr*, *BOL*, chvátáchu *BL*, *BPd*; rovenstvie *ES*] podobenstvie *ER*, skrzě příklad *BDr*, *BOL*, v podobenství *EO a ost. pod.* – 5 jenž sě je *ES*, *EO*] člověk, jenž sě je *ER*, ktož rozsievá *EP*, jenžto sě je, sět *EB*, kto rosievá, chtě sieti *BDr*,

(rozsievá) *BOL*, ten, jenž rosievá, rosévač *BL*, ten, jenž rozsievá, rozsievat *BPd*, jenž rozsievá, aby rozsieval *BPr*; vsievá *ES*] je vsievá *ER*, *EO*, sěje *EB*, rozsieval *BPr*, rozsievá *BDr* a *ost.*; ptáci s nebe *ES*] ptáci *ER*, ptačstvo pod nebem *EP*, ptáci nebeščí *EO* a *ost.*; sněchu *ES*, *pod.* *ER*, *EO*, *EB*] jsú sebrali *BDr*, sú szobali *BOL* a *ost. pod.* – 6 vzejda *ES*, *ER*] vzšed *BL*, *BPd*, když vzešlo *BPr*, vyjda *EO*, vyšed *EP*, urozeno *EB*, zarodiv sě *BDr*, *BOL*; shořě *ES*] zahyne i shoří *ER*, usvadlo *EO*, *BDr*, *BOL*, usvěde *EB*, uvadlo *BL*, *BPd*, *BPr*, uschlo jest *EP* – 7 spolu rosta *ES*, *ER*] spolu vyšlo... i *EO*, i zrodivše se *EP*, a pojednú vzplodiv sě *EB*, a když jest... spolu vzrostlo *BDr*, (spolu s ním) *BOL*, a spolu vzrostlo *BL*, (vzrostla) *BPd*, (vzrostlé) *BPr*; zahubi *ES*, *ER*, *EO*] vytiskly sú *EP*, zaduši *EB*, udusilo jest *BDr*, *BOL*, *BPr*, utlačilo *BL*, *pod.* *BPd* – 8 učini plodu stokrát více *ER*] učinilo ovoce stokráté *EO*, (vzšlý <wǫlly> plod stokrát věčši) *EB*, (úžitka stokrát tolikéž) *BDr*, *BOL*, (úžitek stý) *BL*, *BPd*, *BPr*, přineslo jest stokrát více *EP*, *chybí v ES*; slyšeti *ES*, *ER*, *EO*, *EB*] slyšiece *EP*, k slyšení *BDr* a *ost.* (audiendi) – 9 pověst *ES*, *ER*, *EO*] podobenství *EP*, *BL*, *BPd*, *BPr*, přimyšlenství *EB*, příklad *BDr*, *BOL* (parabola – *pod. dále*) – 10 věst *ES*] celost *ER*, zjednání *EO*, tajemství *EB* a *ost. pod.* (mysterium) – 12 poslouchají *ES*, *ER*, *EO*] slovo božie slyšie *EP*, slyšie *EB* a *ost.*; a ďábel běře *ES*, *ER*] potom přida ďábel, i vezme *EO*, (přide) *EB*, ale přida ďábel otenme <oteinme> jim *EP*, pak přijda ďábel pochyti *BDr*, *BOL*, pak přide ďábel a vezme *BL*, (a vynme) *BPd*, a potom přichází ďábel, vyniemá *BPr* (deinde venit diabolus et tollit) – 13 u veselí *ES*] s veselím *ER*, radostně *EP*, s radostí *EO* a *ost.*, s velikým *EB* *chybně*; nebo na čas věrie *ES*, *EB*, *EP*, *BPr*] neb za čas věrie *BL*, *BPd*, nebo do chvíle věří *EO*, že na čas věrie *BDr*, *chybí v ER*, *BOL* (qui ad tempus credunt *Vg*, quia ad tempus credunt *Sixtinský text 1590*); a v času pokušením *ES*] nebo v čas v pokuštění *ER*, a v času pokúšenie *EO*, a v čas pokušení *EB*, *EP*, *BL*, *BPd*, *BPr*, a na čas u pokušení *BDr*, (že na čas) *BOL*; otejdú *ER*, *ES*] otchodie *EB*, odstupují *EO*, *BPd*, *BPr*, otstúpie *BDr*, *BOL*, odvrátie se *EP*, opúšťejí *BL* – 14 u myšlení sbožie *ES*, *ER*] pečelováním a bohactvím *EO*, pro snažnost dobývanie zbožie *EP*, a u péčiech a v sbožích *EB*, pro péči bohatství *BDr*, *BOL*, a v pečlivostech a v zbožích *BL*, *BPd*, a od pečování a zboží *BPr*; zalknú sě *ES*, *ER*] zhynují *EO*, zahyne v nich *EP*, zadušují sě *EB*, to udušie *BDr*, *BOL*, bývají udušení *BL*, *BPd*, *BPr*; nenesú plodu *ES*, *ER*] nepřinášejí ovoce *EO*, nepřinesú úžitka *BDr*, *BOL*, *BPd*, (nepřinosie) *BL*, (nepřinášejí) *BPr*, nižádného úžitku nepřinese *EP*, *chybí v EB* (non referunt fructum) – 15 na dobrou zemi *ES* a *ost. pod.*] na dobrou dědinu *ER*, na dobrou roli *EP*, *chybí v EB*; šlechtným *ES*, *ER*, *pod.* *BDr*, *BOL*] v nejlepší *EO*, *pod.* *EP*, *EB*, *BL*, *BPd*, v výborném *BPr*; obdrží *ES*] obdrží... sobě *ER*, slyšiec... i obdrží *EP*, uslyšiec... i drží *BDr*, *BOL*, slyšiece... zachovávají *EO*, *BPd*, *BPr*, slyšie... a schovávají *BL*, slyšiece... sorují *EB* (audientes verbum retinent); u pokoji *ES*, *ER*, *EP*] v pokoře *EO*, v trpení *EB*, v utrpení *BDr*, *BOL*, *BL*, *BPd*, v trpělivosti *BPr* (in patientia)

(Chvála lásky)

(1 Kor. 13,1-13)

Otištěno z *EO* (rkp. fol. 106a/b; vyd. s. 17-18). Varianty z *BOL*, *BL*, *BPd*, *BPr*. – Jotace v krátkých slabikách, doložená jen u zvratného *sě*, potlačena.

3 nadbyt] natbit *EO* – 4 nenenávidí] nenawydy *EO* (non aemulatur) – 10 z česti] { czeřty *EO* (ex parte) – 12 poznán jsem *BOL*] poznám gřem *EO*

Text *EO* má některé archaismy a je značně odlišný od překladů v celých biblich

(i od znění *BOL*). Rozptyl variant mezi jednotlivými redakcemi je však vcelku menší než u textů evangelních; jsou to revize nebo úpravy. *BPr* (4. redakce) na tomto místě jeví někdy příklon zpět k znění perikopnímu, jak ukazují shody s *EO*.

1 milosti *EO* lásky *BOL* a *ost.* (*tak i dále*); jenž zvučí *EO* břekavá *BOL*, *BL*, vznějíci *BPd*, zvučície *BPr*; cymbala *EO* zvonec *BOL*, *BL*, *BPr*, zvonček *BPd* – 2 tajemnost všicku *EO* všemu tajemství *BOL*, všecka tajemství *BL*, *BPd*, *BPr*; tak abych hory převracel *EO* tak že bych mohl hory přestavěti *BOL*, tak že bych hory přenosil *BL*, *BPd*, (přenášel) *BPr* – 3 a jestliže bych rozdal *EO* a bych rozdal *BPr*, a abych rozdělil *BOL*, a rozdělím-li *BL*, *BPd*; nadbyt *EO* zboží *BOL*, statky *BL*, *BPd*, statek *BPr*; nenie prospěšno *EO* nepomóż *BOL*, nenie platno *BL*, *BPd*, nepospěje *BPr* – 4 pokorná *EO* trpělivá *BOL* a *ost.*; milostivá *EO* dobrotivá *BOL* a *ost.*; nenenávidí... nenie závistivá *EO* nezávidí *BOL* a *ost.* (non aemulatur); nenadýmá se, nečiní protivenství *EO* nečiní převrácenie, nedme se *BOL*, (nenadýmá se) *BL*, *BPd*, *BPr* (non agit perperam, non inflatur) – 5 nenie obojetná *EO* nežádá nad jinými býti *BOL*, nenie žádostivá své cti *BL*, *BPd*, *BPr* (non est ambitiosa; v *EO* odvozováno nespr. od ambo); nedrážní *EO* nedráždí se *BOL*, nepopuzuje se *BL*, nepopúzie se *BPd*, *BPr* (non irritatur) – 6 křivdě *EO* zlosti *BOL*, nad zlostí *BL*, z nepravosti *BPd*, nad nepravostí *BPr* – 7 snese *EO* snášie *BL*, *BPd*, *BPr*, trpí *BOL*; všemu ufá *EO* všemu se naděje *BOL*, *BL*, všech věcí doufá *BPd*, ovšem nádeji má *BPr*; všemu strpí *EO* všeho pokojně čeká *BOL*, *BL*, (všech věcí) *BPd*, všecko trpí *BPr* – 8 nesejde *EO* nevypadne *BOL*, *BL*, nevypadá *BPd*, *BPr*; vynde *EO* bude vyprázdněno *BOL*, *BL*, budú vyprázdněna *BPd*, *BPr* – 9 zjevně... zjevně *EO* stránků... stránků *BOL*, nedokonale... nedokonale *BL*, *BPd*, *BPr* (ex parte... ex parte; překladatel *EO* čelł asi omylem: aperte, pod. i ve v. 12) – 10 z česti *EO* stránků *BOL*, s strany *BL*, nedokonale *BPd*, *BPr* (ex parte) – 11 malým *EO* malitký *BOL*, maličký *BL*, *BPd*, *BPr*; jenž byly malého *EO* což slušalo k malitému *BOL*, to, co bieše maličkého *BL*, (což bylo) *BPr*, (kteréz věci biechu) *BPd* – 12 v přeludě *EO* v podobenství *BOL* a *ost.*; obličejem v obličej *EO*, (k obličejí) *BOL*, *BL* tváří v tvář *BPd*, *BPr* – 13 přebývají *EO* ostávají *BOL*, zůstávají *BL*, *BPd*, trvají *BPr*; to troje *EO* ta troje věc *BOL*, *BL*, tři ty věci *BPd*, ty tři ctnosti *BPr*

Žaltáře

O stč. žaltářích srov. P. J. Šafařík, O nejstarších rukopisech českého žaltáře, Pojednání KČSN 1842, a dále v úvodech k vydáním jednotlivých památek. Nejnověji se žaltáři zabývá studie V. Kyase, Česká předloha staropolského žaltáře, Rozpravy ČSAV, r. 72, seš. 1, Praha 1962.

Žalm 1

Otištěno z *ŽW* (rkp. fol. 1a; vyd. s. 1); varianty z *ŽKI* (kde tento žalm dopsán později), *ŽP*, *ŽKp*, *BOL*, *BL*, *BPd*, *BPr*. – Jotace zachovávána všude v krátkých slabikách. Ojed. -uo- (2: *wuole*) upraveno na -ó-. Slabičné -r- se v rkpe píše -ir- (1: *po-łkwirneney*, 5: *wietir*).

1 po radě *BOL* po rodie *ŽW* (in consilio); nestál] po straně korektura: wa, tedy: nestával; poškvřeněj] na okr. var.: zhubitedlněj; nesědal] na okr. poznamenáno: yel, tedy: neseďel – 4 což kolivěk] na okr. poznamenáno: vše (omnia) – 5 s obličejě] [obliczigie *ŽW*

Texty *ŽW* a *ŽP* jsou si blízké. Znění *ŽW* bylo přejato s menšími úpravami také

do BDr. Text ŽKl a ŽKp jeví zase shody; je to nový překlad, odlišný od původního znění ŽW. Bol nemá nový překlad Žalmů, jde jen o kontaminaci textů typu ŽKl s ŽW. BL také drží s úpravami starý text žaltární. Více variant mají BB (2. redakce) a BPd (3. redakce), ale teprve u BPr (4. redakce) lze mluvit o novém překladu Žalmů (ale i zde s přihlížením k znění žaltárnímu).

1 blažený ŽW a ost.] blahoslavený ŽKp, BPr; nepostúpil ŽW, Bol] nechodil ŽP, jest neodšel ŽKl a ost. pod.; nemilostivých ŽW a ost.] nevěrných BPr (pod. dále); poškvrněný ŽW, ŽKp] moru ŽKl, BPd, morové BL, smrtedlný ŽP, neduživenstvie Bol, smrtedlného nakažení BPr (pestilentiae) – 2 božiem ŽW, Bol, BL] páně ŽKl, BPd, BPr, hospodinovu ŽP, hospodina ŽKp – 3 vsazeno jest ŽW, ŽP, Bol] štiepeno jest ŽKl, BPd, BPr, ščepováno ŽKp, přesazeno jest BL (plantatum est); podlé běhóv vodných ŽW, Bol, (zběhóv) ŽP] podlé sběhuov vod ŽKl, BPd, podlé tekúcosti vod ŽKp, podlé ztokóv vodných BL, podlé stoku vod BPr (secus decursus aquarum) – 4 nesplyne ŽW, ŽP, ŽKp, Bol] nespadne ŽKl, BPd, neopadne BL, nesprchne BPr (non defluet); prospějí ŽW] prospěje ŽP, Bol, veždy prospějí BL, prospěšny budú ŽKl, BPd, (prospěšna) ŽKp, (prospěšnět) BPr – 5 semč ŽW, ŽKp, Bol] smietá {miešta} ŽKl, BPd, mece ŽP, BPr, vrže BL (proicit); s obličěj ŽW, Bol, (z) BL, (od) ŽP] od tváři ŽKl, BPd, od svrchku BPr – 6 nevstanú ŽW, ŽKp] nevstávají ŽP, nestanú Bol, BL, nepovstávají ŽKl, BPr, nepovstají BPd; hriešni ŽW a ost.] hriešníci ŽKp, BPr; spravedlných ŽW, Bol, BL] spravedlivých ŽKl, BPd, BPr, pravých ŽP, ŽKp (pod. dále) – 7 hospodin ŽW a ost.] pán ŽKl, BL, BPd; chod ŽW, ŽKp, BL] cesta ŽKl, ŽP, Bol, BPd, stezka BPr (iter)

Žalm 50

Otištěno podle ŽKl (rkp. fol. 49b-50a; vyd. s. 91-93); varianty z ŽW, ŽP, ŽKp, Bol, BB, BPd, BPr. BL má text shodný s BPr. – Jotace zachovávána a ojed. upravena ve všech krátkých slabikách.

3 množstvie] množtie ŽKl – 5 Nebo ŽW] Ne ŽKl – 13 tvého ŽW] vynecháno v ŽKl – 17 mé Vašica] v ŽKl opravou z pův. twe (nezřetelně), ma edice

3 hospodine ŽKl] bože ŽW a ost.; smilování tvých ŽKl, ŽKp, BB, BPd] smilování tvého Bol, milosrdenstvie tvého ŽW, lítostí tvých ŽP, slitování svých BPr (misericordiarum); zlost ŽKl a ost.] nespravedlnost ŽP, nepravost BB, BPd, BPr (pod. dále) – 5 znaju ŽKl a ost.] vyznávám BB, poznávám BPd, BPr – 6 aby se zpravil ŽKl, ŽP, Bol] aby zpravil ŽW, aby pravedlen byl ŽKp, aby spravedliv byl BB, aby byl spravedliv shledán BPr, aby ospravedlněn byl BPd (ut iustificeris); a pomstíš ŽKl] i pomsti ŽW, a svítěž ŽKp, aby zvítězil ŽP, aby... a svítězil Bol, aby... přemohl BB, BPd, BPr (ut..., et vincas); súditi budeš ŽKl] tebe posúdie ŽW, tě súdie ŽP, súzen býváš ŽKp, BB, BPd, BPr, (budeš) Bol (cum iudicaris) – 7 nebo aj zři ŽKl, Bol] ova nebo ŽW, toť vedě ŽP, nebo aj ŽKp, (neb) BPd, aj zajisté BB, (jistě) BPr (ecce enim); ve zlostech ŽKl, ŽKp, Bol] v hriešiech ŽW, v nespravedlnostech ŽP, v nepravostech BB, BPd, BPr – 8 nebo aj zři ŽKl, Bol] ova nebo ŽW, toť nebo ŽP, nebo aj ŽKp, (neb) BPr, aj zajisté BB, BPd; nejistoty a tajnosti ŽKl, Bol] nejisté a tajné ŽW, ŽP, ŽKp, nejistoty a tajnosti BB, BPd, tajné a skryté věci BPr – 9 očiščen ŽKl a ost. pod.] čist ŽW, ŽP, zčiščen ŽKp; oběluju ŽKl] oběleji ŽP, obběleji Bol, budu sněha běleji ŽW, obělen budu ŽKp, BB, zbělen budu BPd, BPr – 10 vzradujú se ŽKl a ost. pod.] zveselé se ŽP, (vz-) ŽKp, potěšiel se BPr; ponížené ŽKl a ost.] utišené ŽW, pokorné ŽP (humiliata) – 11 obličej ŽKl, ŽW, ŽP, Bol] líce ŽKp, tvář

BB, BPd, BPr (pod. *dále*) – 12 u mém životě *ŽKl, ŽW, BOL* v střevíech mých *ŽP*, pod. *BB, BPd, BPr*, u prsech mých *ŽKp* – 13 nezamietaj *ŽKl a ost.*] neotvrhuj *ŽP*, neodmietajž *BPr*; neotnos *ŽKl, ŽKp, BOL*] neotvracuj *ŽW, ŽP*, neotjímaj *BB, BPd, BPr* – 14 veselé spašenie tvého *ŽKl a ost.*] potěšenie spasitele svého *BPr* (laetitia salutaris tui); najprvním *ŽKl, BOL*] najvyšším *ŽW*, předním *ŽP*, prvnějším *ŽKp, BB*, prvotním *BPd*, čelním *BPr* (principali); stvrď *ŽKl, pod. ŽW, ŽKp, BOL*] potvrd *ŽP, BB, BPd*, upevniž *BPr* – 15 zlostivé *ŽKl, BOL*] zlostné *ŽW, ŽKp*, zlé *BB*, nespravedlné *ŽP*, nepravé *BPd, BPr*; nemilostiví *ŽKl a ost.*] nevěrní *ŽKp, BPr* – 16 zprošť *ŽKl, pod. ŽW, BOL*] vyprošť *ŽP*, vysvobod *ŽKp, BPd, BPr*, zbav *BB*; krví *ŽKl*] ze krví *ŽKp, BPr*, (ot) *BPd*, ot krve *BB*, z krevníkův *ŽP*, z krvavých *BOL*, hřiechův *ŽW* (de sanguinibus); sdravie *ŽKl, BOL*] uzdravenie *ŽW*, spasenie *ŽP a ost.*; povýší *ŽKl, BOL, BPd*] chváliti bude *ŽW*, zveselí se *ŽP*, vzveselí *ŽKp*, zvěstovatiť bude *BB*, s potěšením vypravovati bude *BPr* (exultabit *Vg, ale: exaltabit lat. breviář UK v Praze I H I*); pravdy tvé *ŽKl, BOL*] pravdu tvů *ŽW*, spravedlnosti tvů *ŽP*, pravedlnost tvů *ŽKp*, (spravedlnost) *BPr*, spravedlnosti tvé *BPd*, spravedlivosti tvé *BB* – 17 zvěstují *ŽKl, ŽP, BOL*] zvěstovati budú *ŽKp, BB, BPd*, vzdadie tobě *ŽW*; v. 17 *chybí v BPr*

Žalm 98

Otištěno podle *ŽP* (rkp. fol. 83a; vyd. s. 75); varianty z *ŽW, ŽKl, ŽKp, BOL, BL, BPd, BPr*. – Ojed. jotace v krátkých slabikách potlačena.

7 slyšieše] [ly]y]ie *ŽP* (srov. 7: mluvieše, 8: slyšieše, kde střední -e- dodatečně nadepsáno)

1 hospodin *ŽP a ost.*] pán *BL, BPd* – 2 hospodin *ŽP a ost.*] bůh *BOL*, pán *BL, BPd*; vysoký *ŽP a ost.*] najvrchní *ŽKl*, vyvýšený *BPr* – 3 zpoviedajte se *ŽP a ost.*] skazujte se *ŽKl*, chvalte... jméno *BPd*, chválu vzdávajte *BPr* (confiteantur) – 4 Tys učinil *ŽP*] tys upravil *ŽW, BL*, ty si přihotoval *ŽKl*, tys přichystal *ŽKp*, ty připravil si *BOL, BPd*, ty si zpuosobil *BPr*; opravidla *ŽP, ŽW*] zpravenie *ŽKl, BOL, BPd*, zprávy *BL*, zpřemovávání *ŽKp*, pravý soud *BPr* (directiones); právo *ŽP, ŽW*] pravedlnost *ŽKl*, pravedlenstvie *ŽKp*, spravedlnost *BOL, BPd, BPr*, spravedlnosti *BL* (iustitiam) – 5 modlte se *ŽP a ost.*] vzmodlte *ŽKl*, klanějte se *BPd, BPr* (adorate – pod. *dále*) – 6 mezi kněží *ŽP a ost. pod.]* v kněžích *BPd*, mezi kněžími *BPr*, v popiech *ŽKp*; vzývají jmě jeho *ŽP a ost. pod.]* volají k jménu jeho *BPd* – 7 vzýváchu *ŽP a ost. pod.]* vzvoláváchu *ŽKp*, voláchu *BPd*; z slúpa oblačného *ŽP*, (oblačového) *ŽW, BL*] v slúpě oblačném *ŽKp*, (oblaku) *BPd*, v slúpu oblačovém *BPr*, v ohlobni oblačovéj *ŽKl*, (ohlubni) *BOL*; chováchu *ŽP*] chovajiechu *ŽKl, BOL*, střěziechu *ŽW, ŽKp*, ostřieháchu *BL a ost.*; kázanie *ŽP, ŽW*] přikázanie *ŽKl a ost.* – 8 litostiv *ŽP, ŽW, BL*] milostiv *ŽKl a ost.*; mstě *ŽP, ŽW, BL, BPd*] byl si mstě *BPr*, pomštuje *ŽKl, BOL*, pomstiteľ *ŽKp* (ulciscens); ke všem nalezením *ŽP, ŽW*] ve všech nalezeních *ŽKl*, ve vše přenalezování *ŽKp*, ve všech příchodiech *BOL*, všech nálezův *BL*, nade všemi nálezky *BPd, BPr* (in omnes adinventiones)

Žalm 129

Otištěno podle *ŽKp* (rkp. fol. 73b; vyd. s. 119-120); varianty z *ŽW, ŽKl* (v. 1-4), *ŽP, BOL, BL, BPd, BPr*. – Stav jotace podle rukopisu.

6 jměj] gmiel *ŽKp* (speret)

1 z hluboka ŽKp] z hlúbi ŽW, z hlubokosti ŽKl a ost.; křičal sem ŽKp] volal jsem ŽW a ost. pod.; hospodine ŽKp a ost.] pane BL, BPd (pod. dále) – 2 slyšecie ŽKp] slyšící ŽKl, posluchající ŽW, pod. ŽP, nadchýleny BOL, pozorující BL, nakloněnie BPd, nakloněné BPr (intendentes); modlitvy ŽKp] modlitby BPr, prosby ŽW a ost. (deprecationis) – 3 ducholovství ŽKp] zlosti ŽW, ŽKl, BOL, nespravedlnosti ŽP, křivoty BL, nepravosti BPd, hřiechuov BPr (iniquitates – pod. dále); chovati budeš ŽKp] schováš ŽW, schovávati budeš ŽP, zachováš ŽKl, BL, zachoval by BOL, budeš-li zachovávati BPd, šetřiti budeš BPr; sdrží ŽKp, (z-) BOL] strpí ŽW, ŽKl, ŽP, BL, snese BPd, sněsti bude moci BPr (sustinebit) – 4 slitování ŽKp a ost.] smilování BPd – 4-5 ožidal sem... ožídala jest ŽKp] trpěl jsem... trpěla jest ŽW, ŽP, strpěl sem... trpěla BL, (strpěla jest) BPd, sdržel sem... zdržela se jest BOL, snesl sem... snášení jest měla BPr – 5 nádeji jměla ŽKp, ŽP] ufala ŽW, BOL, BL, BPd, doufala jest BPr (pod. dále) – 7 milosrdie ŽKp a ost.] milosrdenství BPd, BPr; obizné ŽKp] velikebné ŽW, veliké ŽP, BOL, hojné BL, BPd, BPr

Čtveroevangelium

K otázce stč. čtveroevangelního textu srov. B. Ryba, K latinsko-českým mamotrektům, LF 67, 1940, 1-68 (zvl. s. 52-53).

(Kázání na hoře)

(Mat. 5)

Text vzat z BDr (fol. 542b-543a), otištěn podle opisu Vraštilova. Varianty z BOL, BL, BPd, BPr a dále i z evangeliářů, pokud je v nich text ukázky alespoň částečně zachován: v. 1-12 z EV, EO, EB; v. 13-16 z EV, EO; v. 13-19 z EB; v. 20-24 z ES, ER, EO, EB; v. 33-42 z EO; v. 43-48 z EZ, EO, EB, EP. – Jotace v ukázkách z BDr zachovávána v krátkých slabikách (kromě po -j-). Nenáležitá jotace po -j- a ojed. po -ř- potlačena.

6 lákají Hk] lkagi BDr – 18 nebe] nebie BDr – 22 plamenem] plamem BDr

Text BDr je starobylý; svědčí podle rozdílů vzhledem k evangeliářům o novém překladu. Znění BOL se zde více než v ostatních třech evangeliích odchyluje od textu BDr, jehož revizí vznikl. Poměr textů BL (nový překlad 2. redakce) a BPd (3. redakce) ukazuje na přepracovávání formou důslednějších úprav. Text BPr (4. redakce) se odlišuje poměrně nejvíce (nové lexikální prvky, volnější vztah k předloze, překlad výkladový).

1 sěde BDr a ost.] sedieše EV, BOL, se posadil BPr; přistúpichu BDr a ost. pod.] přiblížichu se BOL; učedníci BDr a ost. pod.] mladčí EV, pod. BOL – 3 blažení BDr, EV, EB] blahoslavení EO a ost. (pod. dále); duchem BDr a ost.] duchovně BOL – 4 obdrží BDr] budú vlásti EV a ost. pod., obsadú EB – 5 žalostie BDr] jsú v žalosti BOL, pláčí EV, EO, EB, BPd, lkají BL, BPr – 6 lákají (lkagi) a žiezlivi jsú pravedlnosti BDr] lační jsú a žízniví pravdy EO, hladovitějí a žieznijí pravosti EB, lačnějí a žieznějí spravedlnosti BL, BPd, (spravedlivosti) BPr, žádají pravdy BOL, v EV koruptela (esuriunt et sitiunt iustitiam) – 7 dojdú milosrdenství BDr a ost.] milosrdie dojdú EV, milosrdenství najdú EO, milosrdenství se nad nimi stane BOL – 8 buoha BDr a ost.] hospodina BOL – 9 pokorní BDr, BL] pokojní EV a ost. – 10 násilé BDr, EB] protivenství EO a ost., rúhanie a protivenství EV mladší opravou (persecutionem) – 11 vzljají BDr] vzklnú

lidé *EB*, budú láti lidé *BOL*, zlořečiti budú lidé *EO a ost.*, zlořečiti budú *EV mladší opravou*; násilí vám učinie *BDr*] vás zlosti budú podávati *EV*, nenáviděti vás budú *EO*, stíhati vy budú *EB*, budú... protivenství vám činiti *BOL*, protiviti se vám budú *BL, BPd, BPr* (persecuti vos fuerint) – 12 mzda *BDr, EO, EB*] otplata *EV a ost.*; hojná *BDr*] veliká *EV, BOL*, mnohá *EO a ost.*; jsú sě protivili prorokóm *BDr a ost.*] sú proroków nenáviděli *BOL* – 13 pakli *BDr a ost.*] jestliže *EO, BPr*, jest-li to, že *BOL*; zhyne *BDr, BOL*] zmísí {zny[sy] *EO*, zještínie *EB*, bude zmařena *BL, BPd, BPr, chybí v EV* (evanuerit); čím sě bude soliti *BDr, EB*] v němž soleno bude *EO*, (čím) *BL, BPd*, čím budú soliti *BOL*, v čem osolé *EV*, čím bude osoleno *BPr*; aby bylo ven vyvrženo a ot lidí odlúčeno *BDr*] aby ven vyvrženo bylo a ztlačeno bylo od lidí *EO*, (utlačeno) *EB*, aby byla ven vyvržena a ot lidí potlačena *BOL, BL, BPd, BPr*, aby ven vymetali a lidmi potlačili *EV* – 14 sě skryti *BDr*] skryto býti *EO a ost.*, schováno býti *EV*, utajiti *EB*; položené *BDr*] ještě jest položeno *BOL*, postavené *EV, BPr*, posazené *EO, BL, BPd*, ustavené *EB* – 15 zažhúe *BDr a ost. pod.*] rozžhúe *EO*, rožiehají *EB*, zažehají *BPd*, osvěcuji *BPr*; svietedlničé *BDr*] svietedlnici *BL, BPd*, svieci *BOL*, sviece *BPr*, světlo *EV*, světla *EO, EB*; vložíe *BDr*] postavie *EV, BOL*, postavují *BL, BPd*, stavějí *BPr*, položí *EO*, kladú *EB*; pod kbelec *BDr, BPr*] pod kbelcem *BL, BPd*, pod kád *EV, EB*, pod vieko *EO*, pod mieru *BOL* (sub modio) – 16 aby... oslavili *BDr*] at by pochválili *EO*, aby chválili *EB, BOL, BL, BPd*, at velebí *BPr*, chválu *EV (odch.)* – 18 poňaz nepřemine *BDr*] doniž nemine *BOL*, dokudž nepomine *BPd, BPr*, doňudž nepřide (!) *EB*, dokud nepromění se *BL*; jedno slovice neb jediné písemce *BDr*] najmenšie slovice ani počátek jeho *BOL*, jota jedna ani jeden vršek *BL, BPd*, jediné slovice aneb jediný veršek *BPr*, slovo jedno, trhnutí *EB* (iota unum aut unus apex); nesejde *BDr*] nemine *EB*, nemine ani zhyne *BOL*, nepomine *BL, BPd, BPr*; až sě všecko stane *BDr*] až i všechny věci se stanú *BL, pod. BPd, BPr*, až všecko bude naplněno *BOL*, jeliž všeckna budú *EB* – 19 zruší *BDr, BL, BPd*] ruší *EB*, přestúpí *BOL, BPr*; jedno z tohoto přikázanie najmenšieho *BDr*] jedno z přikázaní těchto najmenšie *EB*, jedno z těchto přikázaní nejmenších *BL, pod. BPd, BPr*, zákon nebo jeho najmenšie přikázanie *BOL* – 20 nebude-li obihati... více *BDr*] nebude-li... větčie *BOL*, nebude-li hojnějšie *BL, BPr*, (hojnějšie... více) *BPd*, jedno bude-li... svrchovanějšie {svrchowananeifje} *ES*, (svrchovanějšie více) *ER*, jediné leč zbývati bude... více *EO*, jedno ač sě rozmóž... více *EB*; mudrákóv i duchovníkóv židovských *BDr*] písaróv a zákonníkuov *ES, ER, EO*, mistróv a liceměrníkův *EB*, (a zákonníkův) *BL, BPd, BPr*, učenníkův a duchovníkův *BOL* – 21 bude povinen k súdu *BDr*] povinen bude otsúzenie *BOL*, vinen bude súda *ES, ER, EB*, (súdem) *EO*, (súdu) *BPd*, hoden bude súdu *BL, BPr* (*pod. dále*) – 22 každý *BDr a ost.*] prokní *ES*, všeliký *EB*; šienleče *BDr*] vilo *ES, ER*, racha *EO a ost.*, racha, točíš prázdny nebo bezmozky *BOL*; bude uviňen v súdě *BDr*] vinen bude k sebrání *EO*, (vyobcovanie) *EB*, (radý) *BOL*, (otsúzenie) *BPd*, bude hoden súzenie *ER*, (odsúzenie) *BL*, (radý aneb odsúzenie) *BPr*, *v ES chybí*; plamenem ohněvým *BDr*] múky ohňové *ES*, (pekelné) *ER*, pekelného ohně *EO a ost. pod. (pod. dále)* – 23 očeruješ *BDr, ES, BOL*] obětuješ *EO a ost. (pod. dále)*; něco proti tobě nelibého *BDr*] k tobě něco k tobě hněvu proti tobě *ER*, k tobě něco *ES*, něco protiv tobě *EO a ost. pod. (aliquid)* – 24 jdiž dřeve a smiř sě s svým bratrem *BDr a ost. pod.*] jdi dřeve, pokař sě bratru svému *ES*, (pokaz) *ER*, jdi dřeve, sklidi sě s tvým bratrem *EB*, jdi prvé ku pokoře bratra svého *BL* – 25 když *BDr*] rúče doniž *BOL*, brzo dokudž *BL*, (donidž) *BPd*, rychle doniž *BPr*; at snad... k súdci *BDr*] neb snad tvój protivník dá tě súdci *BOL, BL*, aby snad nedal tebe protivník súdci *BPd*, (protivník tvój) *BPr*; podá tebe biřicovi *BDr*] dá tě sluze *BL*, (služě nepravému) *BOL*, dal [by] tě služě *BPd*, (služebníku) *BPr*; budeš vržen *BDr*] budeš vsazen *BOL*, (byl by) *BPr*, budeš puštěn *BL, BPd* – 26 poslednieho šarta *BDr*] poslední šart *BL, BPd, BPr*, poslední čtvrtén

BOL – 27 necizolož *BDr*] nesesmílníš *BOL a ost.* – 28 ženu cizí *BDr*] ženu *BOL a ost.* – 29 pohoršíje *BDr, BOL*] horší *BL, BPd, BPr* (*pod. dále*); vylup je a vrz *BDr, BPd, BPr*, (zavrz) *BL*] jen: ale vyvrz je *BOL*; hodné *BDr*] hodnějie *BOL*, užitečno *BL, BPd*, užitečné *BPr* (*pod. dále*) – 31 ženu *BDr a ost.*] manželku *BPr* (*pod. dále*); list rozvuodný *BDr*] kniežky otpuštění *BOL*, (zapuzenie) *BPd*, lístek zapuzenie *BPr*, *chybí v BL* – 32 kromě jejiej viny v smilství *BDr*] bez viny skutku tělestného *BOL*, kromě příčiny smilstva *BL, BPd*, (cizoložstva) *BPr*; činí, že ona cizoloží *BDr*] ten ji činí cizoložnicí *BOL*, činí, aby smílnila *BL*, činí ji, aby cizoložila *BPd*, uvodí ji v cizoložstvo *BPr* – 33 navrať hospodinu *BDr*] navrátíš buohu *EO*, (pánu) *BL, BPd*, naplníš hospodinu *BOL*, plniti budeš pánu *BPr* – 35 podnož *BDr a ost.*] podnožie *BL*, šamlíce *EO* (*scabellum*) – 36 učiniti *BDr a ost.*] na své hlavě učiniti *BOL* – 37 a jest-li co toho více *BDr*] ale čsož mimo to hojnější jest *EO*, a to, což by více mimo to bylo *BOL*, a což více těch hojně jest *BL*, což zajisté nad ty věci hojnějie jest *BPd*, což pak nadto více jest *BPr* (*quod autem his abundantius est*) – 39 neprotivujte se *BDr*] abyšte se neprotivili *BPd*, abyšte se nebránili *BOL, BL*, abyšte neodpírali *BPr*, neodolati *EO* (*non resistere*); poskyť *BDr*] podaj *EO*, daj *BPd*, obrať *BOL*, nasad *BL, BPr* – 40 se... v súde korčí *BDr*] chce... se v súdu vaditi *EO*, chce se... súditi *BOL*, se chce... súdem sváriti *BL, BPd, BPr*; vysúdití *BDr*] vzíti *EO a ost.*; přidaj *BDr, BOL*] pusť *EO, BL, BPd*, nech *BPr* – 41 přinuzí *BDr*] přinutí *EO*, mútí *BOL*, nutiti bude *BL*, by nutil *BPr*, by nutkal *BPd*; k tisíci kročejí *BDr a ost. pod.*] aby tisíc kročejí s ním šel *BOL, BPr* – 42 kto u tebe čeho zajímá *BDr*] ktož chce zajieti u tebe *BL*, (by chtěl... od tebe) *BPd, BPr*, ktož chce, by jemu pójčil *BOL*, chtějícímu od tebe požičení *EO* – 43 budeš... nenáviděti *BDr a ost.*] v nenávisti budeš mieti *EB, BPd*, (v závisti) *EO* – 44 prostě *BDr, EZ*] modlte se *EO a ost.*; za své násilníky *BDr, EZ*, (vaše) *EB*] za protivníky *EO, EP, BL, BPd, BPr*, za své nepřátele a protivníky *BOL*; kto se vám protivie *BDr, EZ*] a ještě vás hanějí *BOL*, a za hancě vaše *EO, BPd, BPr*, a [za] porúhače své *EP*, (rúhače) *BL*, a [za] hubující vy *EB* – 45 jest kázal slunci vzníti *BDr, EZ*] slunci svému kazuje vychoditi *EB*, (svítiti) *EO*, sluncem svým svietí *EP*, svému slunci velí vzhoditi *BOL a ost.*; dává déšť *BDr, EZ, EO, BPr*] déšť svůj posielá *EP*, dščí *BOL a ost. pod.*; nad spravedlné i ne na pravé *BDr, EZ*] na pravé i na křivé *EO, BOL*, na pravé i ne na pravé *EB*, na spravedlivé i ne na spravedlivé *BL*, (na nespravedlivé) *BPd, BPr*, spravedlivým i nespravedlivým *EP* – 46 obecní hříšníci *BDr, EZ*] zjevní hříšníci *EO a ost.*, zjevníci *EB* – 47 pohané *BDr a ost.*] pekelníci *BL, BPd* – 48 svrčovaní *BDr, EZ, EB, BOL*] dokonali *EO a ost.*; nebeský *BDr a ost.*] jenž jest v nebesiech *BOL, chybí v EZ*

(Narození a dětství Ježíšovo)

(Luk. 2)

Otištěno z *BDr* (rkp. fol. 571a/b) podle opisu Vraštilova. Varianty z *BOL, BL, BPd, BPr* a z evangeliářů: v. 1-14 z *ES, ER, EZ, EO, EB, EP*; v. 15-20 z *ES, ER, EZ, EO, EB, EP*; v. 21 z *EZ, EO, EB*; v. 22-32 z *EV, EO, EB*; v. 33-40 z *ES, ER, EZ, EO, EB, EP*; v. 42-52 z *ES, EV, ER, EZ, EO, EB, EP*.

2 syrského *EZ*] [r]keho *BDr* – 3 jdíechu *EZ*] giedyechu *BDr* (*ibant*) – 44 svých *EZ*] [watich *BDr*

Text evangeliářů *ES* a *ER* se téměř kryje. Poměrně málo odchylek je i ve znění *EV*. *EO* má jiný překlad. Výrazné zvláštnosti překladové mají *EB, EP*. Je zde shoda

mezi BDr a EZ. BOl má méně diferencí než v evangeliu Matoušově. BL má nový překlad (2. redakce), jehož úpravou vzniklo znění BPd. BPr má zase nový překlad, jevíci jakýsi vztah k znění evangeliáfovému v EO.

1 záповěd BDr, EZ, EB, BOl] přikázanie ES, ER, vyrčení EO, BL, BPd, BPr, prikázal EP (odch.) – 2 ot vládařě syrského BDr a ost.] od súdece syrského EO, EB, od súdeč ES, ER – 3 chtiece se osvědčiti BDr, EZ, BOl] aby se pokazali ES, ER, (ukázali) EP, aby se každý ukázal EO, aby se opověděli EB, aby se přiznali BL, (přiznávali) BPd, BPr (ut profiterentur – pod. dále) – 4 Ozěp BDr, EZ] Josef ES a ost. pod.; z Nazareta, z města galilejského BDr, EZ] od Galilee z města Nazareta ES a ost. pod.; do Židovstvie BDr a ost. pod.] do Judea ES, pod. ER, EO, EB – 5 s ženú BDr a ost.] s manželkú BPr; těžkú BDr a ost.] břichatú EP, těhotnú EO, BL, BPd, BPr – 7 plénkami BDr a ost. pod.] v rúchy ES, ER, EO, rúchem EB, v šátky BPr; v hostinnici BDr, EZ, EO, BPr] v obecnici nebo v hostinnici BOl, v obecnici BL, BPd, mezi všemi ES, ER, EB, ve vši obci EP (in diversorio) – 8 pastuchy BDr, EZ, BOl, BL, BPd] pastýři ES a ost.; v témž kraji BDr, EZ, BOl] v té krajině EP, BPr, v tejž vlasti EB, (té) BL, (též) BPd, v tom království EO, *chybí v ES, ER*; bdiece i střeňúce BDr, EZ, EO, BOl] bdiece a chovající EB, (a ostřeňující) BL, BPd, ponocující a ostřeňující BPr, biechu... chovající ES, (bdiechu) ER, ti nespáchu, ale bdiechu ostřeňující EP; chvíle nocie BDr, EZ, BOl] časuov nočních EO, bděnie (bdyecze) nocná EB, bdění nočních BPd, bděnie nočního BL, BPr, té noci ES, ER, v noci EP (vigilias noctis) – 9 hospodinóv BDr, EZ] páně BPd, BPr, boží ES a ost.; jasno BDr, EZ, BOl] jasnost BL, BPd, BPr, světlost ES, EO, EB, EP, veselá a světlost ER; prosvieti BDr, EZ, BOl] osvietila jest EP, obklíči ES a ost. pod.; leku se BDr, EZ, BOl] báchu se ES a ost. pod., až se velmi strašiechu EP; strachem BDr a ost.] bázní BL, BPd, BPr – 10 nerodte se báti BDr a ost.] nebojte se EP, BPr, nejmějte strachu ES, ER; zvěstuji BDr a ost.] ukáži ES, káži ER, pravi a zevuji EP – 12 děťátko BDr, EZ, EP, BPd] dietě ER, EO, EB, (diece) ES, nemluvňátko BL, BPr, nemluvátko nebo mláďátko BOl – 13 sta se s andělem BDr a ost.] učiněno jest s anjelem EO, sešlo se jest EP, pojide hlas s anjelem chválece boha a s ním ES, (přijide) ER; množstvie říšě nebeské BDr, EZ, EO, BOl] mnostvie rytieřstva nebeského EB, BPd, (nebeského zástupu) BL, BPr, síla nebeského rycieřstva ES, (rytierstva) ER, mnoho řitieřóv nebeských, točíš anjelóv EP – 14 sláva BDr, EZ BL, BPr] chvála ES a ost., chvála buď EP; mír BDr, ES, EZ, EO, BOl] pokoj ER a ost. – 15 toho slova, jesto se jest stalo BDr a ost. pod.] to slovo ES, toho slova ER, ty noviny, jest-li to pravda EP; ukázal BDr a ost.] učinil... a pokazal EB, (...i ukázal) BL, BPd, BPr – 16 pospiechající BDr, EZ, BOl] chvátající ES a ost., brzo EP; pacholátko BDr, EZ, BOl] dietě ER, EB, (diece) ES, děťátko EO, EP, BL, BPd, nemluvňátko BPr – 18 tomu BDr, EZ, EP, BOl] o těch EB, o těch slovích EO, o těch věcech BL, pod. BPd, BPr, slyšieo o tom ES, ER – 19 chováše BDr, EZ, BOl] chováše v paměti EO, schováváše EB, zachováváše BL, BPd, BPr, pamatováše ES, ER, pamatováše pilně všecky ty řeči EP; nesúci BDr, EZ, BOl] snášejíci BL, BPd, kladúci ES, ER, EB, skládající EP, BPr, rozjímající EO (conferens) – 21 v životě BDr a ost.] v bříšě EO, BL, BPd – 22 jsú se dokonali BDr, BOl] sú dokonány EV, naplnili se EO a ost.; vžechu jeho BDr, BOl] nesechu jeho EV a ost. pod.; chtiece jeho obětovati BDr, BOl] aby obětovali jeho EV a ost., aby postavili jej EB, BPr – 23 všeliký samec BDr, EO, BOl, (každý) BL] všeliký samček EB, všeliké pachole EV (poz. úprava), každý pacholík BPd, BPr; otvieraje život BDr, BOl, BPr] otvieraje materník BPd, (jenž otvierá) BL, kteréšto najprvé matky svéj otvierá břich EV (poz. úprava), jenž se narodí EO, otváříce vrata EB (adaperiens vulvam) – 24 hospodinú] *přidáno v BDr, BOl*; dvě ptáčěť holubiej BDr, BOl] dvě holúbenec EO, po dvú holubú EB, dvě holú-

bátek *BL, BPd, BPr, v EV chýbí* – 25 báznivý *BDr a ost.*] báznivý *EO*, bohobojný *BPr*; israhelského *BDr a ost.*] Židovstvu *EV* – 26 mazancě hospodinova *BDr*] mazaného hospodina *BOL*, hospodina *EV*, Krista hospodina (*nadeps.:* pána) *EB*, Krista božieho *EO, BL*, Krista páně *BPd, BPr* – 27 otec i máť *BDr, BOL*] rodina *EV, EB*, starosty *EO*, rodiči *BL, BPd, BPr* – 28 v svá náručí *BDr*] na své ruce *EV, BOL*, na lokty své *EO, BL, BPd, BPr*, na lokty *EB*; poblahu bohu *BDr, BOL*] chválěše boha *EV, pod. BPd, BPr*, pochváli boha *BL*, pozdravil boha *EO*, požehna buoha *EB* – 29 propust *BDr, BOL*] propustíš *BPr*, pustíš *EV, EO*, pusť *EB*, necháš *BL, BPd* – 30 spasenie *BDr a ost.*] zdravie *EV*, slávu *EO* – 32 k zvěnění *BDr a ost. pod.*] k zvěstování *EO*, k vidění *EB*; národuov *BDr, EB*] národóm *BOL*, pohanóm *EV, BL, BPd, BPr*, lidu *EO*; tvěj osadě Israheli *BDr*] tvé osady Izrahele *BOL*, lidu tvému židovskému *EV*, (israhelskému) *EO*, lidu tvého Izrahele *EB*, (izrahelského) *BL, BPd, BPr* – 34 požehna jí *BDr, EZ, BOL*, (jim) *EO, BPd*, (jich) *BL, BPr*, (jej) *EP*] blahoslavičeš jim *ES*, blažeš jim *ER*, blahal jest jim *EB*; toť *BDr, EZ, BOL*] seova *ES*, ova *EB*, hlédaj, on *EP*, ať *ER a ost.*; na spadenie i na povstanie mnohých z Izrahele *BDr, EZ, BOL*] v obidu a na vskříšenie mnohých v Židovství *ES*, (v spád... z Izrahele) *EP*, (na padení... mnohým v Israheli) *EO*, v padenie a ve vskříšenie mnohých v Israheli *EB*, ku pádu a na vzkříšenie mnohých v Izraheli *BPd*, na pád a ku povstání mnohých v lidu izrahelském *BPr, jen:* ku pádu mnohým v Izraheli *BL, jen:* v biedu a na skříšenie *ER*; bude odpovídanó *BDr, EZ*] bude odpovéděno *BOL, BL*, bude otmíluváno *BPd*, bude odpíráno *BPr*, odpovědie *EO*, se protiveno bude *EB*, se budú protiviti *EP, chýbí v ES, ER* – 35 tvú vlastní *BDr, EZ, EP, BOL*] tvú *EO, BL, BPd, BPr*, tu tvú *ER*, tvú sám *ES*, tvý samé *EB* (tuam ipsius animam); projde *BDr a ost.*] prorazí *EP*, pronikne *BPr*; aby byla ohlášena *BDr, EZ, BOL*] aby pronesena byla *ES*, aby prohlášeno bylo *EO*, aby zvěna byla *EB*, (zjevena) *BL, BPr*, aby se zevily *EP*, (zjevila) *BPd, chýbí v ER* – 36 bieše přeběhla mnoho dnów *BDr, EZ, BOL*, (mnohé dni) *EO*] bydlěše ve mnoze dnech *ES, ER*, vešla bieše ve mnohé dni *EB*, bieše prošla v mnohých dnech *BL*, se bieše sstarala ve dnech mnohých *BPd*, (byla) *BPr*, bieše dost v stáří *EP*; ot děvství *BDr, EZ*] ot děvojstva *ES, EB*, (-stvie) *BOL*, od děvečství *ER*, od panenství *EO a ost.* – 37 postem a modlitbami *BDr a ost. pod.*] postem a modlitbami i žádostí *ER*, postieci se, modléci *EP*, posty a prosbami *BPd* – 38 v túž hodinu *BDr a ost. pod.*] té ještě hodiny *EB*, toho času *ES, ER*, v ty časy *EP*; zpoviedáše se hospodinu *BDr, EZ, EB, BOL*, (pánu) *EO*] porúčieše se... hospodinu *ES, ER*, chválěše hospodina *EP, BL, BPr*, chválu vzdáváše hospodinu *BPd*; ožídáchu *BDr, EZ, BOL*] čakáchu *ES a ost.*; vykúpenie *BDr, EZ*] vykúpenie Jeruzaléma *ES, EB*, (Jeruzalémi) *BOL*, (v Jerusalemě) *ER*, (israhelského) *EO a ost.* – 39 dokonachu všecko *BDr, EZ, BOL*] dokonali všechny věci *EO, BL, BPd, BPr*, skonachu všechny větci *EP*, naplní se vše *ES*, (všeckno) *ER*, naplnichu všeckna *EB*; hospodinova *BDr, EZ, BOL*] božího *EO, EP, EB, BL*, páně *BPd, BPr*, Mojžiešova *ES, ER* – 40 posileváše se *BDr a ost. pod.*] silnieše se *EP, BL*, silnieše *EB*, mužieše *ES*, *není v ER* – 41 Veliky noci *BDr*] velikonoční *BOL a ost.* – 42 jdiechu s ním *BDr, EZ, BOL, ER*] spolu diechu *EP*, jidu *ES*, pojidechu *EV*, vstupující jich *EO*, vodili jeho *EB*, když jsú šli oni *BL*, když oni vstupováchu *BPd*, a oni vstupovali *BPr*; podlé obyčěje slavného *BDr, EZ, BOL*] podlé obyčěje svátečného *EP*, (svátečnieho) *BPr*, (dne svátečního) *EO, BL, BPd*, (dne hodnieho) *EB*, (hodu) *ES*, jakož obyčej hodný *EV, ER* – 43 nevzvěděli jsú *BDr, EZ, BOL*] nevědiechu *EB*, neznamenali *ES, EV*, neznamenal toho jeho otec *ER*, bez vědomie otce svého i mateře *EP*, nepoznali *EO, BL, BPd, BPr* – 44 v tovařiství svých súsěduov *BDr, EZ, BOL*] v tovařiství *EB, BL*, v zástupu *EO, BPd, BPr*, mezi lidmi v zástupu *EP*, na cestě s družinú *ES, EV*, (s kněžími) *ER*; mezi rodinú *BDr, EZ, BOL*] mezi přirozenými *BPd*, mezi příbuznými *BPr*, po přátelých *ES a ost. pod.* – 45 pťajice *BDr, EZ, BOL*] hledající *EO*

a ost., hledat *ES*, *pod. ER*, jeho hledat *EV* – 46 mezi mistry *BDr a ost.*] prostřed doktorův *EO*, mezi doktory *BPr*, mezi učiteli *BL*, *BPd* – 47 diviechu sě *BDr a ost.*] lečechu se *EV*, *ER*, užasováchu sě *EO*, užasechu sě *EB*, strachováchu se *BL*, zstrašili se *BPr*; múdrosti jeho *BDr a ost. pod.*] nad věhlastvem *EB*, nad opatrností *BPd*, *BPr* – 48 synáčku *BDr*, *EZ*, *BOl*] synu *ES a ost.*; bolejíce *BDr*, *EZ*, *EB*] želejíce *EV*, *EO*, užesše se *EP*, žalostiece *BOl*, *BPd*, truchléce *BL*, s žalostí *BPr*, *chybí v ES*, *ER* (dolentes) – 51 chováše *BDr*, *EZ*, *BOl*] znamenáváše *ES*, znamenáše *EV*, *ER*, schováváše *EO*, schováše *EB*, zachováváše *BL*, *BPd*, *BPr*, pamatováše dobře všecku tu řeč *EP*; nosieci *BDr*, *EZ*, *BOl*] kladúci *ES*, *EV*, *ER*, skládající *BL*, snášejíci *BPr*, rozmlúvající *EO*, rozmýšlejíci na své mysli *EP*, *jen:* v svém srdci *EB*, *BPd*

Bible

Z důležitější literatury: J. Vašica, Staročeský překlad bible, Bible a český národ, ročenka Chudým dětem sv. 47, Brno 1935, s. 122-138; F. M. Bartoš, Počátky české bible, Praha 1941; J. Merell, Bible v českých zemích od nejstarších dob do současnosti, Praha 1956 (tam i další literatura).

(Prolog ke Genesi)

Tento prolog je v *BOl* a v *BLT* a byl také v *BDr*. Je tedy zvláštností 1. redakce stč. překladu bible. – Text naší ukázky otištěn podle *BOl* (rkp. fol. 1a/b); zachycena jediná varianta *BLT*. Doplněk z *BDr* uveden podle výpisku Vraštilova. – Jotace zachovávána v krátkých slabikách (kromě po *-j-*).

1 muž *BOl*] mudřec *BLT* – 5 chcece to vzvěděti *BDr*] *není v BOl*, *BLT* – 12 věčnosti] *wiecznoŃt BOl*, *wiecznoŃt BLT* a *korektor na okraji připsal -y*

(Stvoření světa)

(Gen. 1-2)

Otištěno podle *BOl* (s opravami podle *BLT*). Varianty z *BM* (text 2. redakce), *BPd*, *BPr*. V *BL* toto místo opsáno z textu *BPr*. – Jotace v krátkých slabikách ponechávána a vyrovnávána všude mimo po *-j-*.

1, 6 rozděľ *BLT*] rozdielil *BOl* (dividat) – 16 světlo většie, aby dni svietilo *BLT*] *chybí v BOl* – 20 pod stvrzením *BLT*] pod [творzením *BOl* – 30 na zemi *BLT*] *chybí v BOl* – 2,4 nebě... nebe] nebe... nebie *BOl* (*chybně*) – 11 Evilat *BLT*, *BM*, *BPd*] eyulat *BOl* (*pod. BPr*) – 12 bdelium *BLT a ost.*] belium *BOl* – 21 vyňal] wynal *BOl* (*slejně v. 22*)

Rozpětí variant mezi *BOl*, *BM* a *BPd* není zdaleka tak veliké jako v textech novozákonních. Velmi zřetelně patrná je tu snaha o co možná nejdoslovnější překlad (snad vzhledem k charakteru textu). Mnohdy se zřetelněji odlišuje až text *BPr*, který je volnější a má mladší lexikální prvky.

Kap. 1, 2 prázdna *BOl a ost.*] neplodná *BPr*; nad tváří *BOl*, *BPd*] na tváři *BM*, po vrchu *BPr*; boží *BOl a ost.*] páně *BPr* – 3 stvořeno jest *BOl*, *BM*] učiněno jest *BPd*, stalo se jest *BPr* – 4 rozděľil *BOl a ost.*] oddělil *BPr* (*pod. dále*) – 5 učiněn jest *BOl*

a ost.] stal se jest *BPr*; zítra *BOL*, *BM*] jitra *BPd*, *BPr* (*pod. dále*) – 6 stvrzenie *BOL*, *BM*] stvrzenie (*na okraji*: neb obloha) *BPd*, obloha *BPr* (*pod. dále*) – 9 shromažďte se *BOL a ost.*] zběhněte se *BPr* – 11 jablko nesúcie *BOL*, (jablka) *BM*, *BPd*] plodné *BPr*; podlé přirození *BOL*, *BM*] podlé rodu *BPd*, vedlé plodu *BPr* – 12 vzplodila *BOL*, *BM*] vydala jest *BPd*, vypučila je *BPr*; nesa *BOL*, *BM*] čině *BPd*, činící *BPr*; přirození *BOL*, *BM*] tvárnosti *BPd*, *BPr* – 13 ot večera až do jitra *BOL*] s večera a z jitra *BM*, večer a jitra *BPd*, *BPr* – 14 na rozeznání *BOL*, *BM*] na znamení *BPd*, k znamení *BPr* – 16 aby svietilo noci *BOL*] aby vejvodilo nad nocí *BM*, aby bylo nad nocí *BPd*, aby panovalo nad nocí *BPr* – 18 aby... vládly dnem i nocí *BOL*, *BM*] aby... byly nade dnem a nocí *BPd*, aby... panovaly nad dnem i také nocí *BPr* – 20 vzplodte vody z sebe *BOL*, *BM*] vyvedte vody *BPd*, rozplodtež vody *BPr*; plod rybný duše živné *BOL*, (živé) *BM*] zemiplazy duše živé *BPd*, hmyz ducha obživujícího *BPr*; plod létavý *BOL*, *BM*] létalé *BPd*, ptačstvo *BPr* – 21 úřitné *BOL*, *BM*] veliké *BPd*, *BPr*; každé obláště v svém způsobení *BOL*] každé obláště v svém stvoření způsobení *BM*, v tvárnosti své *BPd*, podlé tvárností jich *BPr* – 24 tvor živý *BOL*, *BM*] duši živú *BPd*, duši obživující *BPr*; v svém pořadí *BOL*, *BM*] v rodu svém *BPd*, vedlé plodu jejieho *BPr*; podlé podobenství *BOL*, *BM*] podlé tvárností *BPd*, *BPr* (*pod. dále*) – 25 zvířata zemská, každá *BOL*, *BM*] zvířata zemská *BPd*, šelmy zemské *BPr* (*pod. dále*); dobytek *BOL a ost.*] hovada *BPr*; rozličné žížaly, ještě se plazie po zemi *BOL*, *BM*] všeliký zemiplaz zemský *BPd*, (zeměplaz) *BPr* – 26 k obličejí *BOL*, *BM*] k obrazu *BPd*, *BPr* (*pod. dále*); ku podobizně *BOL*] k podobenství *BM a ost.*; ptačstvu, ještě... nebeským *BOL*, *BM*] nad... ptačstvem nebeským *BPd*, *BPr*; stvoření všemu *BOL*, *pod. BM*] nad... všelikým stvořením *BPd*, nade vši zemí *BPr* – 27 samců a samici *BOL a ost.*] muže a ženu *BPr* – 28 plodte se *BOL*, *BM*] rozmnožte se *BPd*, množte se *BPr*; stvoření *BOL*, *BM*] živočíchóm *BPd*, *pod. BPr* – 29 zelinu *BOL a ost.*] bylinu *BPr* (*pod. dále*); podlé přirození svého *BOL (odch.)*] na zemi *BM a ost.* (super terram) – 30 zvířatóm *BOL a ost.*] živočíchóm *BPr* (*pod. dále*); všelikému ptáku pod nebem *BOL*, (ptačstvu) *BM*] každému ptáku nebeskému *BPd*, všemu ptačstvu nebeskému *BPr*; všemu stvoření *BOL*, *BM*] všem věcem *BPd*, všemu tomu *BPr*; na pokrmění *BOL*, *BM*] k krmení *BPd*, ku pokrmu *BPr*

Kap. 2, 1 svrchovachu se *BOL*] dokonachu se *BM*, dokonány jsú *BPd*, (dokonána) *BPr* – 2 dokona *BOL a ost. pod.*] doplnil *BPd*; všechno díelo *BOL*] díelo *BM*, *BPd*, práci *BPr* (opus); dělal *BOL*, *BM*] jest činil *BPd*, jest puosobil *BPr* – 3 ote všeho díela *BOL a ost.*] od všelikého skutku *BPr* – 4 porozenie *BOL*, *BM*] pokolenie *BPd*, zplozenie *BPr* – 5 všěcku chrast polskou *BOL*, (všelikú) *BM*] všěcko plodičstvo polské *BPd*, všelikú chrastinu polní *BPr*; po vlastech *BOL*, *BM*] vlasti *BPd*, krajiny *BPr*; hospodin böh *BOL*] pán böh *BM*, *BPr*, hospodin *BPd*; nessieláše deště *BOL*, (dště) *BM*] nedštil bieše *BPd*, nebyl je dštil *BPr* – 6 vzplýváše *BOL*, *BM*] vzcházíeše *BPd*, prýštila se *BPr*; rozvlažující *BOL*, *BM*] smačující *BPd*, smáčejíci *BPr* (*pod. dále*); vešken svrček zemský *BOL*, *BM*, (země) *BPd*] všěcku po vrchu zemi *BPr* – 7 z jily nebo z hlíny *BOL*] z jíla *BM*, z hlíny *BPd*, z bláta *BPr*; vdešení *BOL a ost.*] dýchanie *BPr* – 8 učinil bieše *BOL a ost.*] štiepil je byl *BPr* – 9 vyvedl *BOL a ost.*] zplodil je *BPr*; z prsti *BOL*, *BM*] z země *BPd*, *BPr*; krásné viděti *BOL*] krásné k vidění *BM*, pěkné k vidění *BPd*, ku pohledění pěkné *BPr*; a ovoce jeho *BOL*, *BM*] není v *BPd*, *BPr* (není ve *Vg*); ku požívaní *BOL a ost.*] k vokušení *BPr*; živosti *BOL*, *BM*] života *BPd*, *BPr*; zvěděnie *BOL*] umění *BM a ost. (pod. dále)* – 10 řeka *BOL*, *BM*] potok *BPd*, *BPr* (*pod. dále*); prameny *BOL*] hlavné prameny *BM*, *BPd*, potoky hlavnie *BPr* (capita) – 11 se točí *BOL*] teče *BM*, obcházíe *BPd*, *BPr* – 12 přědobré *BOL*, *BM*] nejlepší *BPd*, výborné *BPr*; tudiež také nalézají drahé kamenie, ještě slóve bdelium *BOL*, (nalézávají drahé dřevo) *BM*] a tu nalézá se dřevo bdelium *BPd*, a tu se nachází bdelium *BPr* (ibi

invenitur bdellium); ješto slóve *BOL*] *neni v ost. (neni ve Vg)* – 14 proti Asyron neb Asyrios *BOL*] proti Asyrským *BM a ost. (contra Assyrios)* – 17 okusíš *BOL*] jeho okusíš *BM*, jiesti budeš z něho *BPd*, by jedl z něho *BPr* – 18 spomoc nebo spomoženie *BOL*] spomoženie *BM*, pomoc *BPd*, *BPr* – 19 aby je opatřil a dal jim jména *BOL*, *pod. BM*] aby viděl, co by nazval je *BPd*, (aby užel) *BPr* – 21 otrápenie snové *BOL*] tvrdé usnutie *BM*, dřímanie *BPd*, dřímotu *BPr* – 22 uděla... z té kosti... ženu *BOL*, *BM*] vzdělal... kost... v ženu *BPd*, (žeburu) *BPr*; z Adamova boku *BOL*, *BM*] z Adama *BPd*, *BPr* – 23 mužicě *BOL a ost.*] mužatka *BPr*

(O Samsonovi)

(Soude. 14-16)

Otištěno z *BLT* (svazek v SA v Litoměřicích B I F/3 – 2), kde text 1. redakce s pozdějšími opravami. Varianty z *BOL*, *BL*, *BPd*, *BPr*. – Stav jótace ponecháván podle rukopisu.

14, 2 Filistínských *podle ost.*] Filištýmských *BLT* — 15, 2 tvému *BOL a ost.*] [wemu *BLT (chybně)* – 8 kýtku] pův. kitku *opraveno v BLT škrabáním* na litku – 17 Ramatlechi *BPd*, *BPr*] Rematlehy *BLT* – 19 prosícího] prořiczie *BLT (invo-cantis)* – 16, 17 zvolenie... posvěcenie] pův. zvolenye... pořwiewiczzenye *opraveno v BLT vyškrabáním koncových -e na zvolený... posvěcený* – 31 šedše] jiedczie *BLT*; Manue *BPr*] Mane *BLT*, manne *BOL a ost. (Manue)*

Text *BLT* má velmi málo odchylek od *BOL*. Rovněž text *BL* svědčí jen o úpravě textu 1. redakce. Zřetelněji se odlišuje už znění *BPd* (3. redakce) a nejvýrazněji znění *BPr* (4. redakce), kde je právě v této ukázce mnohem volnější překlad, až jakási beletrizace textu, patrně proto, že jde o živý biblický příběh.

Kap. 14, 1 snide *BLT*, *BOL*] sjide *BL*, sstúpil jest *BPd*, šel je *BPr (pod. dále)* – 2 všed, i povědě *BLT*, *BOL*] a všed povědě *BL*, vstúpil jest a zvěstoval *BPd*, navrátil se a řekl *BPr*; usnubte mi *BLT*, *BOL*, *BL*] abyste mi ji vzěli *BPd*, vezměte mi ji *BPr (pod. dále)* – 3 ženu ze dcer Filistínských *BLT*, *BOL*, *BL*] ženu z Filistínských *BPd*, pohanku z lidu *BPr*; sě jest slíbila očima mýma *BLT a ost.*] mi se líbí *BPr (pod. dále)* – 4 otec a máť *BLT*, *BOL*, *BL*] rodiči jeho *BPd*, rodičové jeho *BPr (parentes)*; nevědieš-ta *BLT a ost.*] neznali *BPr*; hledáše příčiny *BLT a ost. pod.*] aby tudy měl příčinu *BPr* – 5 toho města *BLT*, *BOL*, *BL*] města *BPd*, blíž města *BPr*; pokáza se... potka jej *BLT*, *BOL*, *BL*] ukázalo se jest šteně lvové lité řeva a potkalo se s nimi *BPd*, potkal se s ním lev mladý náramně lité řeva *BPr* – 6 řiti se *BLT*, *BOL*, *BL*] oboři se *BPd*, sstúpil je *BPr (pod. dále)*; hospodinów *BLT*, *BOL*, *BL*] páně *BPd*, boží *BPr (pod. dále)*; nerodi ukázati *BLT*, *BOL*, *BL*] jest nechtěl ukázati *BPd*, nepověděl je *BPr (pod. dále)* – 8 vrátiv se *BLT*, *BOL*, *BL*] navrácuje se *BPd*, když zase šel po ženu *BPr*; chtě ji pojieti *BLT*, *BOL*, *BL*] aby ji vzal *BPd*, *BPr*; pochýli se *BLT*, *BOL*, *BL*] uchýlil se jest *BPd*, uchýlil se maličko s cesty *BPr*; chtě uzřieti mrchu lvovou *BLT*, *BOL*, *BL*, (aby viděl) *BPd*] aby pohledl na toho lva, kteréhož byl rozsápal *BPr*; naliť *BLT*, *BOL*, *BL*] a aj *BPd*, *BPr*; v čelistech *BLT*, *BOL*, *BL*] v ustech *BPd*, *BPr* – 9 čiest *BLT*, *BOL*, *BL*] částku *BPd*, také među *BPr*; stred *BLT a ost.*] med *BPr (pod. dále)* – 10 otec jeho i máť *BLT*, *BOL*, *BL*] otec jeho *BPd*, *BPr*; svatbu *BLT*, *BOL*, *BPr*] kvas *BL*, hody *BPd*; mladí obykli biechu činiti *BLT*, *BOL*, *BL*, (mládenci) *BPd*] obyčej měli činiti ženichóm *BPr* – 12 když mi vypravíte *BLT*, *BOL*, *BL*] vyložíte-li mi *BPd*, jestliže mi uhodnete *BPr (pod. dále)*; kvasových *BLT*, *BOL*, *BL*] hodování *BPd*, této svatby *BPr*; košil *BLT*, *BPd*] loktuš *BOL*, *BL*, čechluov *BPr (pod. dále)*; tolikéž

BLT, BOL, BPd] též číslo *BL*, třiceti *BPr* – 13 uhodnutí *BLT, BOL, BPr*] pohodnutí *BL*, vyložiti *BPd*; vydať *BLT, BOL, BL*] předlož *BPd*, pověziť *BPr* – 15 lísať o svém muži *BLT, BOL*, (muži svému) *BL*, (muži tvému) *BPd*] lahoť muži tvému *BPr*; ponúkať jeho *BLT, BOL, BL*] rať jemu *BPd*, vytěť na něm *BPr*; ať ukáže *BLT a ost.*] ať povie *BPr*; užžem *BLT, BOL, BL*] zapálíme *BPd*, spálímeť *BPr* – 16 /proléváše i slzy... kvieleci *BLT, pod. BOL, BL*] vyléváše slzy... a kvieleše *BPd*, plakala... a kuknala naň *BPr*; ani tobě ukázati mohu *BLT, BOL, BL*] a tobě pak ukázati budu moci? *BPd*, a tobě kterak mohu zjeviti? *BPr* – 17 naň žalostieše *BLT, BOL, BL*] jemu truchliva bieše *BPd*, jej velmi trápila *BPr* (ei esset molesta) – 18 byštie byli neorali telicí mů *BLT a ost. pod.*] byštie se byli nevytázali na mé ženě *BPr* – 19 zbiť *BLT, BOL*, (zbiť) *BL*] a zabil jest *BPd*, a zmordoval *BPr*; rúcho svláčiv *BLT, BOL, BL*] odjav rúcho *BPd*, sukně a čechly pobrav *BPr* – 20 z svaťov *BLT, BOL, BL*] z svaťebníkuv *BPd*, z tovařišov *BPr*

Kap. 15, 1 dnové žni pšeničné bližiechu sě *BLT, BOL, BL*] dnové žni pšeničné nastáváchu *BPd*, nastala žeň pšenice *BPr*; chtěť uzříeti ženu svú *BLT, BOL, BL*] navštieviti chtěť ženu svú *BPd*, k ženě, aby ohlédal, jak se má *BPr*; v její pokoj *BLT, BOL, BL*] do pokojila jejíeho *BPd*, do její komory *BPr*; rychle *BLT, BOL, BL*] obyčejem obyklým *BPd*, jakož měl obyčej prvé *BPr* (solito; *starší překladatelé čelli*: subito) – 2 buď ta tobě miesto jie žena *BLT a ost. pod.*] vezmiť ji sobě za tuto *BPr* – 3 nebude vina má proti Filistínským *BLT, BOL*, (nebuť) *BL*] nebude vina na mně proti Filistínským *BPd*, nebudouť mieti viny proti mně Filistejšti *BPr*; učiním zlé *BLT, BOL, BL*, (zlé věci) *BPd*] odplatím se zajisté zlým *BPr* – 4 zlapa *BLT, BOL, BL*] popadl *BPd*, shledal *BPr*; zváza je ocasy k uocasóm *BLT, BOL, BL*] ocasy jich sváza k ocasóm *BPd*, svázal všechny jednu s druhú vocas s vocáskem *BPr* – 5 ještě již... na strnišči *BLT, BOL, BL*] i snesená obilé i ještě stojicie v strništi *BPd*, i sžaté v mandeléch i nesžaté *BPr*; všechny vinice i obilé i olivie *BLT, BOL*] všechny vinice i olivie *BL*, vinice také i oliveti *BPd*, vinice i stromy olivové *BPr* – 6 jest to učinil *BLT, BOL*, (ty věci) *BPd*, (*bez*: to) *BL*] je to spáchal *BPr*; upálíchu *BLT, BOL*] užhu *BL*, spálíchu *BPd*, spálili sú *BPr* – 7 chci se pomstiti *BLT, BOL, BL*] učiním nad vámi pomstu *BPd*, pomstím se nad vámi *BPr* – 8 úřitnú *BLT, BOL, BL*] velikú *BPd, BPr*; otrápeni sűce *BLT, BOL, BL*] lekše sě *BPd*, bojiece se a utiekajúce *BPr*; kýtku k své bedřě příkladáchu *BLT, BOL*, (lýtku) *BL*] lýtku k bedru vkládáchu *BPd*, klesali před ním *BPr* (suram femori imponerent) – 9 stanovíše zastachu *BLT, BOL, BL*] stany sú postavili *BPd*, položili se s vojskem *BPr*; se rozsu *BLT, BOL, BL*] jest rozloženo *BPd, chybí v BPr* – 10 ste vyšli *BLT, BOL*] jste vzešli *BL*, ste vstúpili *BPd*, jste přijeli *BPr* – 11 křemene Ethan *BLT, BOL*] pod křemenem Ethan *BL*, skály Etan *BPd*, Ethan, v nížto byl Samson *BPr*; žehňi na ny *BLT, BOL, BL*] panují nám *BPd*, (nad námi) *BPr* – 13 vyvlečechu *BLT, BOL*] vyvleku *BL*, vzěli sú *BPd, BPr* – 14 jdúce potkachu jej volajúce *BLT, BOL*] volajúce potkachu jej *BL, BPd*, vyběhli proti němu... křičiece *BPr*; jakož jest... zhynúti *BLT a ost. pod.*] jako tříštky ohněm tudíž splanú *BPr*; prostranci *BLT, BOL*] postranci *BL*, svazkové *BPd*, provazy *BPr* – 16 zahladil sem *BLT a ost.*] pobil sem *BPr* – 17 vyplni *BLT a ost.*] dokonat *BPr*; se vypravuje *BLT, BOL, BL*] sě vykládá *BPd, BPr* – 18 když bieše velmi žieziv *BLT*, (žiezniv) *BOL*, (žieziv) *BL*] žiezně velmě *BPd*, (náramně) *BPr*; spasenie toto převeliké i vítězství *BLT, BL*, (veliké) *BOL*] zproštění toto převeliké a vítězství *BPd*, vítězství toto veliké *BPr*; neobřezaných *BLT, BOL*] neobřezovaných *BL*, neobřezancův *BPd*, pohanuov *BPr* – 19 stranovní *BLT a ost.*] třenovní *BPd*; posílil jest života svého *BLT*] obochvil jest život svůj *BOL*, obživil jest duch *BL*, (ducha) *BPd*, svlážil duši *BPr*; prosícieho (profíczie) studnice z čelisti *BLT, pod. BOL, BL*] studnicě vzyvajcieho z čelisti *BPd*, studnice toho, jenž vzyval na místě, jenž slúlo čelist *BPr* (fons invocantis de maxilla)

Kap. 16, 1 zľú dceľ *BLT, BOL, BL*] nevěstku *BPd, BPr* (meretricem) – 2 uzřěchu *BLT, BOL, BL*] uslyřěchu *BPd*, zvěděli *BPr*; tajně *BLT, BOL, BL*] s mlčením *BPd*, mlčiec *BPr* – 3 vyvrátil *BLT, BOL, BL*] pochopil jest *BPd*, řel k bráně a vzal *BPr*; obě bráně vrátne *BLT, BOL*, (vrátne) *BL*] oboje vrata brány *BPd*, oboje vrata *BPr*; s veřějemi i s zámkem *BLT, BOL, BL*] s podvoji jich i zámek *BPd*, s veřějemi jich i s zámky *BPr*; nesl na vrch huory *BLT a ost. pod.*] tiepil se s nimi na huoru *BPr*; patří do Ebrona *BLT a ost. pod.*] chýlí se k městu Ebron *BPr* – 5 nuziti *BLT, BOL, BL*] trápit *BPd, BPr* – 6 a co jest... nemohl *BLT, BOL, BL*] a co by bylo, jímžto by svázán jsa vyraziti se nemohl *BPd*, a čím by tě mohli svázati, jeřto by nemohl roztrhnúti *BPr* – 7 žilnými *BLT, BL, BPd*] žilovými *BPr*, silnými *BOL* (nervicis); ne-silen budu *BLT, BOL, BL*] nemocen budu *BPd*, nebudu se moci brániti *BPr* – 8 vlá-daři *BLT*] strójce *BOL, BL*, kniežata *BPd, BPr* – 9 skryvři u sebe zřádce *BLT, BOL, BL*] když se tajiechu u nie zálohy *BPd*, majíc v skrytě u sebe ty, kteříž ho měli jieti *BPr*; té věci dokonanie *BLT, BOL, BL*] koncě té věci *BPd*, kterak se stane konečně s ním *BPr*; rozprařči prostranky *BLT, BOL*, (postranky) *BL*] ztrha svazky *BPd*, roz-trhl na sobě provazy *BPr*; z kúdele seskanú *BLT, BOL, BL*] z kúdele stočenú *BPd*, kúdelnú *BPr*; okrajek postavový *BLT, BOL, BL*] s postavu okrajek *BPd*, *chybí v BPr*; když horkost ohněvú přijme *BLT, BOL*, (ohnívú) *BL*, (ohně) *BPd*] k ohni přiondaje *BPr* – 10 tos mě oklamal a křivdu si mluvil *BLT a ost. pod.*] a ty mnú žertujeř a sklamals mnú *BPr* – 11 novými *BLT, BPd, BPr*] devieti *BOL, BL* (novis, čteno novem) – 12 nepřietelé *BLT, BOL, BL*] Filistímřti *BPd, BPr* – 13 jížto odpovědě Sampson *BLT, BOL, BL*] *není v BPd, jen: vece BPr*; silným svazkem spletúci *BLT*] s síťm spletúci *BOL, BL*, ač... silným úvazkem obviežeř *BPd*, když by... s osnovú spletla *BPr* (si cum licio plexueris); ač... v zemi vtepeř *BLT a ost.*] když by... vra-zila do země *BPr* – 15 tvój úmysl *BLT a ost.*] srdce tvě *BPr* (animus tuus – *pod. dále*); si mnú selhal *BLT, BPd*] si mnú smentil *BOL*, si mnú sklamal *BL, BPr* – 16 se naň mútieře *BLT, BOL, BL*] truchliva jemu bieře *BPd*, jej starala *BPr* (molesta esset ei); mnoho dní jeho se přidrřziec *BLT, BOL, BL*] po mnohé dni ustavičně se jeho při-drřzieře *BPd*, ustavičně každý den za dlúhý čas *BPr*; omdle duře *BLT, BOL, BL*] zhynula jest duře *BPd*, zemdlelo srdce *BPr*; zhynula jest *BLT, BOL*] trápena jest *BL*, ustala jest *BPd*, *není v BPr* (lassata est) – 17 železo *BLT a ost.*] břitva *BPr*; zvolenie, to jest posvěcenie hospodinovo *BLT, BOL*] zvolený, to jest posvěcený hos-podinów *BL, nazareus*, to jest posvěcený bohu *BPd*, posvěcený pánu bohu *BPr* (nazareus, id est consecratus Deo) – 18 přijdete *BLT, BL, BOL*] vstupte *BPd*, podle *BPr*; vypravil veřken svój úmysl *BLT, BOL*] *není v ost.* – 19 vřecky vlasý jeho *BLT, BOL, BL*] sedm vlasów jeho *BPd*, jemu sedm vlasuov s hlavy *BPr* (septem crines eius); jej ot sebe strkati i honiti *BLT, BOL, BL*] jeho zamietati a od sebe honiti *BPd*, jím strkati od sebe *BPr* – 20 vytru se z nich *BLT, BOL, BL*] vytepu se *BPd*, protepu se *BPr* (me excutiam) – 21 skrútiře *BLT, BOL, BL*] svázaného *BPd*, svázavře *BPr*; nuzně jemu činiechu *BLT, BOL, BL*] mlěti kázachu *BPd*, kázali mlěti *BPr* (molere fecerunt, *starři překladaťelě čelli: moleste*) – 23 sebrachu se spolu *BLT, BOL, BL*] seřli sú se v jedno *BPd*, byli se seřli *BPr*; chtiec oběťovati slavnú ofěru *BLT, BL*, (ofěrovati) *BOL*] aby oběťovali oběti velebné *BPd*, (nákladné) *BPr*; bohu *BLT a ost.*] modle *BPr*; kvasiti *BLT, BOL, BL*] aby hodovali *BPd, BPr*; protivníka *BLT, BOL*] nepřietele *BL, BPd, BPr* – 25 aby vyvedli *BLT, BOL*] aby vyvolali *BL*, aby povolán byl *BPd*, přivěsti *BPr*; aby kratochvílil *BLT, BOL, BL*] aby hrál *BPd*, aby krykloval *BPr* – 26 pacholíku *BLT, BOL, BL*] sluzě *BPd*, služebníku *BPr*; zpravováře kroky jeho *BLT a ost.*] ho vodil *BPr* (regenti); ať dotknu slúpuov *BLT, BOL, BL*, (se dotknu) *BPd*] nechť spolehnu na slúpiech *BPr*; se veřken dóm drři *BLT, BL*, (hrad) *BOL*] veřken zpoléhá dóm *BPd*, veřkeren duom stojí *BPr* – 27 na střěře i v sieni *BLT a ost.*

pod.] na pavlačích i na paláci BPr; muži i žen BLT, BOL, (mužův) BL] obojeho pohlavie BPd, lidí obého pohlavie BPr (utriusque sexus) – 28 pro zatracenie dvů světlostí BLT, BOL, (ztracenie) BL] za ztracenie dvů světlů BPd, za dvě oči, kteréž jsou mi vylúpili BPr; přijmu BLT, BOL, BL] vezmu BPd, učiním nad nimi BPr – 29 obchytiv BLT, BOL, BL] pochyťiv BPd, ujav BPr; jimažto bieše duom svázán BLT, BOL, BL] jimiž se sdržováše dóm BPd, kteříž veškeren duom na sobě drželi BPr – 31 pohřebechu BLT a ost. pod.] pochovali BPr; v rově BLT, BOL, BL] v hrobu BPd, v hrobě BPr

(Z knihy Jobovy)

(Job 1-3)

Otištěno z BH, která má znění 2. redakce. Varianty z BOL, BL, BPd, BPr – Jotace ponechávána podle rukopisu.

Kap. 1, 17 pověděl] povidiel BH — Kap. 2, 3 snábděl-lis] snabdielis BH – 7 najhorším BL aj.] nyhorším BH; noh] nož BH — Kap. 3, 12 na kolenú] nkolenu BH

Text BH se velmi výrazně shoduje s BL (2. redakce). Jeví četné odchylky ve vztahu k BOL (1. redakce), kde je v této partii poměrně volnější překlad. Znění BPd svědčí zde o snaze po věrném překladu lat. předlohy. Inovace BPr jsou spíše rázu lexikálního; nejde o takové uvolnění vztahu k předloze jako u předchozí ukázky.

Kap. 1, 1 ješto slóve Hus BH, BL] jiešto Hus jmě bieše BOL, Hus BPd, BPr; sprostný a přiemý BH, BL] sprostný a spravedlný BOL, (a pravý) BPd, prostý a upřiemý BPr (pod. dále) – 3 spřěžení volův BH a ost.] rádl volových BOL; veliký BH, BL, BPd] velmi veliký u bohatství BOL, slovný velmi BPr; jišto bydlěchu na vzhod slunce BH, BOL, BL] navzhodslunečnými BPd, na východu BPr – 4 kvasy BH, BOL, BL] hody BPd, BPr (pod. dále); posielajíc zváchu BH, BL] posielajíce zváváchu BPd, posielávajíce zvávali sú BPr, k sobě zváchu BOL; víno BH, BOL, BL] není v BPd, BPr (není ve Vg) – 5 pořediecie se pomíniechu BH, (pomíjiecechu) BL] poředievše se přeminuchu BOL, vókol pomíjiecechu BPd, vuokol obcházei BPr (in orbem transissent); a posvěcováše jich BH a ost. pod.] prosě za ně boha BOL (sanctificabat illos); na udnění BH, BOL, BL] na úsvitě BPd, BPr; ofěrováše BH, BOL, BL] obětováše BPd, BPr; obět BH, BOL, BL] zápalné oběti BPd, BPr; říkáše sám k sobě BH, BL, (v sobě) BOL] říkáše BPd, pravieše BPr (dicebat); něco zlého pomysle BH, BOL, BL] aby... nezlořečili bohu BPr, aby... nedobrořečili (na okr.: t. nezlořečili) bohu BPd (ne... benedixerint Deo) – 6 synové BH a ost.] anjelé BPr (filii); zeví se BH, pod. BOL, BL] byl jest BPd, přítomen jest BPr (affuit) – 7 přěšel sem BH, BL] zchodil sem BOL, prošel sem BPd, procházel sem BPr (circuivi) – 8 jsi snábděl BH, BL] si snábděl také BOL, si znamenal BPd, si viděl BPr (considerasti) – 10 zbožie BH, BOL, BL] statek BPd, BPr – 11 ztáhni málo BH, BL, BPd, (malíčko) BPr] otvrať málo... ot něho BOL; uzříš, že BH, BOL, BL] zvieš, že BPr, není v BPd (není ve Vg); jedno k očima chváli tě BH, BL] v tvój obličej poklne tebe BOL, jedne v tváři tvé dobrořečitiť bude tobě BPd, na oko dobrořečil jest tobě BPr (nisi in faciem benedixerit tibi) – 12 toť aj, vše BH, BL] toť již všechno zbožie BOL, aj všechny věci BPd, BPr; ot obličje božieho BH, BL, (hospodinova) BOL] od tváři páně BPd, (božie) BPr (pod. dále) – 14 jenž poče praviti BH, BL] a pravě BOL, kterýžto pravieše BPd, kterýž pověděl BPr (qui diceret); se pastviechu BH] se pasiechu BOL a ost. pod. – 15 přihnavše Sabei BH, BOL, BL] a obořili sú se Sabei BPd, (Sabejší) BPr; zbitý

jsú *BH, BL*] sú zbili *BOL, BPd*, zmordovali *BPr* – 16 spadl *BH, BOL, BL*] sstúpil *BPd, BPr*; sehltil jest všetky ovce i pastuchy *BH, BL*, (i s pastuchú) *BOL*] a dotknúv sť ovec i sluhý jest sehltil *BPd*, a všetky ovce i služebníky spálil je *BPr* (et tactas oves, puerosque consumpsit) – 17 učinivše *BH, BL*, (učinili sú) *BPd*] že... učinili *BOL*, šikovali *BPr* (fecerunt); zástupy *BH a ost.*] houfy *BPr*; zachytivše *BH, BOL, BL*] napadli sú *BPd*, zaskočivše *BPr*; i tvé panoše *BH*, (a) *BOL, BL*] takež i sluhý *BPd*, k tomu i služebníky *BPr* (necnon et pueros); abych tobě pověděl *BH, BL*] abych tobě věděti dal *BOL*, abych zvěstoval tobě *BPd, BPr* (ut nuntiarem tibi) – 19 náruživý *BH, BL*] s búrú *BOL*, silný *BPd*, prudký *BPr* (vehemens); od strany púště *BH, BL*] ot krajiny pusté *BOL*, ot krajiny púště *BPd*, od púště *BPr* (a regione deserti); jenž zbořiv se zbil jest *BH, BOL, BL*] kterýžto obořiv sť zbil jest *BPd*, kterýžto pad zasul *BPr*; všickni *BH, BL*] *není v ost.* (*není ve Vg*); abych tobě to dal věděti *BH, BOL, BL*] abych zvěstoval tobě *BPd*, abych známo učinil tobě *BPr* (ut nuntiarem tibi) – 20 oholí *BH, BL, BPd*] orvav *BOL*, ostříhav *BPr* (tonso); pomodliv se *BH, BL*] modlil se jest *BPd, BPr*, klaněje sť hospodinu *BOL* (adoravit) – 21 buď jméno božie požehnáno *BH, BL*, (páně) *BPd*] buď jmě hospodinovo blahoslaveno *BOL*, buď jméno božie pochváleno *BPr* – 22 v tom ve všem *BH, BOL, BL*] ve všech těch věcech *BPd*, ve všech těchto trápeních *BPr* (in omnibus his); svými rty *BH, BOL, BL*] *není v BPd, BPr* (labiis suis)

Kap. 2, 1 opět *BH, BL, BPd*] *není v BOL, BPr* – 2 obšel sem zemi *BH, BL*, (obchodil) *BPd*, (obcházal) *BPr*] točil sem sť po všie zemi *BOL* (circuivi terram) – 3 snábděl-lis *BH, BOL, BL*] zdali si znamenal *BPd*, zdali spatřil si *BPr* (numquid considerasti); otvracuje se ot zlého *BH, BL*] odcházeje ot zlého *BPd*, zdaluje se od zlého *BPr*, otvářil sť ote všeho zlého *BOL*; ještě zachovává nevinnost *BH, BL*, (zachováváje) *BPr*] ještě zdržuje nevinnost *BPd*, nejsa ničímž vinen *BOL* (adhuc retinens innocentiam); abych ho smůtil *BH, BOL, BL*] abych ho trápil *BPd*, (jej) *BPr* – 4 kóži za kóži *BH a ost.*] tělo cizie za tělo své *BPr* (pellem pro pelle) – 5 ještě ztáhna *BH, BOL, BL*] však pust *BPd*, ztiahni *BPr*; jeho úst i těla *BH, BL*, (a jeho těla) *BOL*] kostí jeho a těla *BPd*, (i) *BPr* (os eius et carnem, překladatelé čelli: ossa); že toliko v tvář chválí tě *BH, BL*] že v tváři chválí tě *BPd*, že v tvář dobrořečil jest *BPr*, v oči že tebe bude poklínati *BOL* (quod in faciem benedicat tibi) – 6 duši zachovaj *BH, BL*] duši jeho zachovaj *BPd, BPr*, jeho dušě chovaj *BOL* – 7 nežitem najhorším *BH a ost.*] vřědem přezlým *BOL*; otzpod noh *BH, BL*] ot paty nožné *BOL*, (nožnie) *BPd*, (nohy) *BPr*; do těmene *BH, BOL*] do těmene jeho *BL*, do vrchu jeho *BPd*, do vrchu *BPr* – 8 třěpinú *BH, BL*] třieskú *BOL, BPr*, skořipinú *BPd*; v záchodě *BH, BL, BPd*] v chlévě *BOL*, na místě smrdutém *BPr* (in sterquilinio) – 9 bydlíš v svém sprostnosti *BH, BOL, BL*] zůstáváš v sprostnosti tvé *BPd*, trváš v neopatrnosti tvé *BPr*; požehna je bohu *BH*, (boha) *BL*] poklna boha *BOL*, dobrořeč (*na okraji*: zlořeč) bohu *BPd*, nelaj bohu *BPr* (benedic Deo) – 10 bláznivých *BH a ost.*] nemůdrých *BOL*; proč bychom také zlých věcí netrpěli *BH, BL*] proč bychme zlých netrpěli *BPd*, zlých proč bychme nesnášeli *BPr*, proč bychom také zlého nepřijímali *BOL*; v tom ve všem *BH, BOL, BL*] ve všech těch věcech *BPd*, ve všech těchto trápeních *BPr* – 12 nasypachu prsti *BH, BL*, (nasypavše) *BOL*] sypali sú popel *BPd*, (prach) *BPr*; k nebesóm *BH*] proti nebi *BPd, BPr*, v nebe patřiec *BOL*, *není v BL* (in coelum) – 13 bolest náruživú *BH, BL*] nemoc úřitnú *BOL*, bolest býti náramnú *BPd, BPr*

Kap. 3, 1 otevřev *BH a ost. pod.*] rozěviv *BOL*; zlořečil svému dni *BH a ost.*] pokle svůj den *BOL* – 4 nepýtaj *BH, BL*] nepykaj (!) *BOL*, neptaj *BPd*, neustanovuj... za slavný *BPr* (non requirat); ze svrchku *BH*, (se) *BOL, BPd*] z výsosti *BOL*, *není v BPr*; v rozpomínání *BH, BL*] v které paměti *BOL*, v připomínání *BPr*, *chybí v BPd*; buď... ani projasněn *BH, BOL, BL*] nebuď osvěcen *BPd*, nebývaj osvěcován *BPr*;

světlosti *BH, BL, BPd*] která světlostí *BOL*, světlem *BPr* – 5 omračte *BH, BOL* omrčte *BL*, zatmějte *BPd*, zastěňte *BPr*; zaměstnaj *BH, BL*, (zaměstknaj) *BPd*] přistihni *BOL*, zaneprázdni *BPr*; mrákota *BH a ost.*] mrákava *BOL*; buď pohřížen *BH, BOL, BL*] obalen buď *BPd*, zastřen buď *BPr* – 6 tu noc... měj *BH, BOL, BL*] noci tú... vládní *BPd, BPr*; ve dnech celého roku *BH, BL*, (všeho léta) *BOL*] mezi dny ročními *BPd, BPr*; a ižádné chvály hodná *BH, BL*, (nedůstojná) *BOL*] aniž chvály hodná *BPd*, (ani) *BPr* – 8 zlořečte... zlořečie *BH a ost.*] klněte... klnú *BOL*; vzbuditi Leviatana *BH a ost.*] aby popúzeli ďabla *BPr* – 9 mrákavú *BH, BOL*] mrákotú *BL a ost.*; vzeštie *BH, BL, BPd*] zabřezkovanie *BOL*, východu *BPr*; povstávajície zuoře *BH, BL*, (zářě) *BPd*] vzcházějície zóře *BOL*, nastávajícího svítanie *BPr* – 10 jest nezavřěla *BH a ost. pod.*] jest nesúz'la *BOL*; aniž jest otnesla *BH, BL*] a neotnesla *BOL*, aniž jest otjala *BPd*, ani odjal [den] *BPr*; tohoto zlého *BH, BL*] tohoto všeho zlého *BOL*, zlých věcí *BPd, BPr* – 11 v břiše *BH*] v životě mé matere *BOL*, v maternici *BL*, v maternicě *BPd*, v životě *BPr* (in vulva); z života *BH, BL*] z břicha *BOL, BPd, BPr* – 12 sem povíjan na kolenú *BH a ost.*] vzat sem na kolena chóvy *BPr*; sem přidojován *BH, BOL, BL*] sem krmen *BPd*, vykrmen sem *BPr* – 13 již byl bych skončav i mlčal *BH, pod. BL, BOL*] nynie usnuv mlčal bych *BPd*, (umra) *BPr* – 14 planie *BH, BOL, BL*] vzdělávaji *BPd, BPr* – 15 vládnú zlatem *BH a ost.*] panují nad zlatem *BOL* – 16 proč sem nezhyrul jako nedochódče ještě v životě skryté *BH*, (skrytém!) *BL*] proč sem nezhyrul jako nechódče ještě v životě mateřině *BOL*, proč... neb jako nedochódče skryté nezóstal bych byl *BPd*, (nebyl bych) *BPr*; anebo jakožto početi v životě, a neohlédali světla *BH, BL*] jenž jsú počati, a světa neohlédali *BOL*, nebo jako kteří počati jsúce neviděli sú světla *BPd*, aneb kteřížto počati jsúce neopatřili sú světla *BPr* – 17 nemilostiví *BH, BL, BPd*] násilníci *BOL*, nectní *BPr* (impíi); přestali jsú *BH, BL, BPd*] sú ostali *BOL*, přestávali sú *BPr*; ot svého búrenie *BH, BL*] své burdy *BOL*, ot búře *BPd*, od haněnie *BPr* (a tumultu); zstali úsilím *BH, BL*, (zustali) *BOL*] ustali silú *BPd*, lidé bojovní silní vstavše *BPr* – 18 i ti, ktož jsú zde vězeli *BH, BOL, BL*] a někdy spojení spolu *BPd*, a dávno zjimaní spolu *BPr*; rovně bez násilě jsú. Neb již neslyšie *BH, BL*, (bez: rovně) *BOL*] bez truchlosti neslyšeli sú *BPd*, bez útiska neslychali sú *BPr*; násilníka *BH a ost.*] bezprávné pomoci *BOL* (exactoris) – 19 tam za rovno jsú a sluha svobodnen ote pána svého *BH*, (ode) *BL*] robotný i svobodný s svými pány rovně jsú *BOL*, tam jsú i sluha i svobodný ot pána svého *BPd*, tu jsú a služebník svobodný před pánem svým *BPr* – 20 biednému *BH, BL, BPd*] hubenému *BOL*, mizernému *BPr*; v trpkosti své duše *BH, BL*] v hořkosti své duše *BOL*, (bez: své) *BPd, BPr* – 22 poklad *BH a ost.*] poklady veliké z země *BOL*; když naleznú rov *BH, BL*, (hrob) *BPd*] když by našli hrob *BPr*, svému rovu *BOL* – 23 tomu každému muži *BH, BOL*] tomu muži *BL*, muži *BPd, BPr* (viro) – 24 otdechnu *BH, BL*] těžče vzdychaji *BOL*, vzdychaji *BPd, pod. BPr* (suspiro); rozvodnění vody *BH, BL, BPd*] rozvodnilé vody *BPr*, rozvodněné vody řevú *BOL*; takež jest *BH, BOL, BL*] tak *BPd, BPr* – 25 sem se bál *BH, BL, BPd*] sem se žásal *BOL*, sem se lekal *BPr*; sem se ustýdal *BH, BL, BPd*] sem se styděl *BPr*, sem se lekal *BOL* (verebar) – 26 sem vždy hověl *BH, BOL, BL*] sem shovieval *BPd*, sem nevěda se činil *BPr*; sem se tišil *BH, BL*] [sem] vždy tišil *BOL*, sem se upokojil *BPd*, sem pokojný byl *BPr*; božie *BH, BOL, BL*] není v *BPd, BPr* (není ve *Vg*)

(Píseň písní)

(Pís. 1-4)

Otištěno podle *BB*, která má znění 1. redakce stč. překladu bible. Varianty z *BOL, BL, BPd, BPr*. – Jotace zachovávána v krátkých slabikách všude kromě po *-j-*.

Kap. 1, 2 tñ *BOL*] v *BB* vynech. – 8 prietelnice] prietelnicie *BB*, pod. 1,14, 2,10 a 13, 4,1 – 14 tvoji] twoy *BB* — Kap. 2, 3 ovotce jeho *BOL*] jeho vynech. v *BB* – 9 zmilelec (srov. 1,13)] zmilecz *BB* – 10 zmilelý] zmileley *BB* – 12 hrdliččin] hrdličín *BB* – 17 stien] [tieň *BB* — Kap. 3, 4 v dóm *BL*] chybí v *BB*, *BOL*; u pokoj *BOL*] v pokogi *BB* — Kap. 4, 1 galaádské] galadské *BB* – 8 korunována *BOL* a ost.] korunoua *BB* – 10 prieliš krásné] v *BB* napsáno dvakrát – 13 výpusti tvoji *BOL*] wypušt twoy *BB* – 14 fistula] fíškula *BB*

Text *BB* je velmi blízký textu *BOL* (1. redakce); oba nesou zřetelné stopy nejstaršího překladu této knihy (*BDr*), který využíval hojně emocionálních prvků (deminutiv, superlativů apod.). Již text *BL* překládá doslovněji a méně básnicky a má rubra a titulky, které člení text podle mystického výkladu. Rozdíly mezi *BL* a *BPd* nejsou příliš výrazné. *BPr* dosvědčuje nový překlad, odlišný hlavně po stránce lexikální.

Kap. 1, 2 drahé *BB*, *BOL*, *BL*] nejlepší *BPd*, *BPr* (optimis); z dievčie *BB*] dievčičky *BOL*, děvečky *BL*, mladice *BPd*, *BPr* – 3 potrhni mnú *BB*, *BOL*] trhni mnú *BL*, táhni mě *BPd*, *BPr*; obveselíme se tobě *BB*, *BOL*] obveselíme se i utěšíme se v tobě *BL*, radovati se budem a veseliti v tobě *BPd*, veseliti se budem a radovati v tobě *BPr* (exultabimus et laetabimur in te); pomniece prsi tvé *BB*, *BOL*, (na prsi) *BPr*] pamětlivi jsúce tvých prsí *BL*, *BPd* – 4 líbezná *BB*, *BOL*] krásná *BL*, *BPd*, výtečná *BPr*; stani cedroví *BB*, *BOL*, (stanové) *BL*] stánkové Cedar *BPd*, *BPr* – 5 neroďte se mně diviti *BB*, *BOL*] neroďte mne spatřovati *BL*, (znamenati) *BPd*, nehleďte na to *BPr*; váleli sú *BB*, *BOL*] bojovali sú *BL* a ost.; stráž strážnú *BB*] strážnú *BOL* a ost. (custodem) – 6 léháš *BB*, *BOL*] odpočíváš *BL* a ost. – 7 beř sě *BB*, *BOL*] otejdi *BL*, jdi *BPd*, *BPr*; po sledu stádném *BB*, *BOL*] po sledu stád tvých *BL*, (bez: tvých) *BPd*, po šlépějích stád tvých *BPr* – 8 a vozóm faraónským *BB*, *BOL*] na vozích faraónových *BL*, (u vozích) *BPd*, *BPr* (in curribus Pharaonis) – 9 jahódky tvú líci *BB* a ost. pod.] líce tvé *BL*; hrdličie *BB*, *BOL*, *BL*] hrdlicě *BPd*, hrdličky *BPr* – 10 spojené *BB*, *BOL*, *BL*] povíjené *BPd*, proražované *BPr* (vermiculatas) – 11 drahé kořenie... nardus *BB*, *BOL*] nardus mój *BL*, *BPd*, kořenie jménem nardus *BPr* (nardus mea) – 12 uzel *BB*, *BOL*] uzlík *BL*, snopek *BPd*, snopček *BPr*; batík *BB*, *BOL*] milý *BL* a ost. (pod. dále) – 13 zmilelec *BB*] zmilelý *BOL*, *BL*, milý *BPd*, *BPr* – 14 prietelnice *BB*, *BOL*, *BPd*] prietelníčka *BL*, prietelkyně *BPr*; všěcka *BB*] toť *BOL*, aj ty *BL*, *BPr*, v *BPd* není opakováno; holubičie *BB*, *BL*, *BPd*] holubie *BOL*, jako holubičky *BPr* – 15 choti *BB*, *BOL*] zmilelý *BL*, *BPr*, milý *BPd*; lepý *BB*, *BOL*, *BL*] výtečný *BPd*, *BPr*; postélka *BB*, *BOL*, *BL*] ložce *BPd*, *BPr*; ktvúcie *BB*, *BOL*, *BL*] stkvúcie *BPd*, *BPr* (floridus) – 16 lemiezi naši *BB*, *BOL*] lemiezi domu našeho *BL*, lemiezové domów našich *BPd*, (krokve) *BPr* (tigna domorum nostrarum); přidlaženie *BB*, *BOL*] opazeenie *BL*, *BPr*, sklepové *BPd* (laquearia)

Kap. 2, 1 polský *BB* a ost.] polní *BPr* (pod. dále); údolnie *BB*, *BPd*, *BPr*] podolnie *BL*, leský *BOL* – 3 hrdlu *BB*, *BOL*, *BPd*] srdci *BL*, ustóm *BPr* (gutturi) – 4 milosrdie *BB*, *BOL*] lásku *BL* a ost. – 5 otýkajte *BB*, *BOL*, *BPr*] otýčejte *BPd*, ozdobte *BL* – 6 přituli *BB*, *BOL*, *BPd*] obejměť *BPr*, v *BL* celý verš chybí – 7 zmileliččé *BB*] zmilelici *BOL*, zmileličce mé *BL*, zmilelé *BPd*, milé mé *BPr* – 9 hlédaje... patřě *BB*, *BOL*] hlédaje... prohlédaje *BL*, hledě... prohlédaje *BPd*, (...vyhlédaje) *BPr* – 10 pospěj *BB*] pospěš *BOL* a ost.; výtečná *BB*, *BOL*, *BL*] krásná *BPd*, *BPr* – 11 přěšla *BB*, *BL*, [prz]šla *BOL*] pominula *BPd*, *BPr*; přěběhl i odšel *BB*, *BOL*, *BL*] odšel i odstúpil *BPd*, pominul a odšel *BPr* – 12 kvietičko *BB*, *BL*] kvietie *BOL* a ost.; diela v viniciach *BB*, *BOL*] řezby *BL*, obřezování vinic *BPd*, *BPr* (putationis) – 13 fíkové dřěvo *BB*, *BOL*] fík *BL* a ost.; zárodky *BB*, *BOL*] prvnie ovoce *BL* a ost.

(grossos); choti krásná *BB*, *BOL*] krásná *BL*, *BPd*, výtečná *BPr* – 14 v dúpi zednej *BB*] v dúpi v zedném *BOL*, v dúpatech zedných *BL*, v dúpatech hrázě *BPd*, v děrách ohrady *BPr* (in caverna maceriae) – 15 lišencě *BB a ost.*] lišky *BPr*; malé *BB*, *BL*, *BPr*] mladé *BOL*, malitké *BPd*; hubie *BB*, *BOL*, *BL*] kazie *BPd*, *BPr* – 17 dolów sě chýlí stien *BB*, *BOL*] dolów se chýlé stienové *BL*, neuchýlé sě stienové *BPd*, (nenachýlé se) *BPr*; roven *BB*, *BOL*] podoben *BL a ost.*; kolúchovi jeleniu *BB a ost.*] mladému jelenku *BPr*

Kap. 3, 2 vztočím sě po městě *BB*, *BOL*] obejdu město *BL a ost.*; po třiedách *BB*, *BOL*, *BL*] po rynciech *BPd*, *BPr* (per vicos et plateas) – 3 stěhli *BB*, *BOL*] ostřiehají *BL a ost.* – 4 od nich odjidech *BB*, *BOL*] je projidech *BL*, je přejidech *BPd*, pomínula sem je *BPr*; lapich *BB*, *BOL*, *BL*] držala sem *BPd*, chopila sem se *BPr*; dokud sem jeho nedovedla *BB*, *BOL*] donidž neuvedu jeho *BL*, (dokavadž) *BPr*, až uvedu jej *BPd*; rodilicě *BB*, *BOL*] roditedlnice *BL*, *BPd*, rodičky *BPr* – 6 všelikého drahého prachu *BB*, *BL*, (všeho) *BOL*] všelikého prachu apatekářova, složeného z rozličných věcí *BPd*, *BPr* (universi pulveris pigmentarii) – 7 toť, posteli *BB*, *BOL*] aj, postélku *BL*, *BPd*, aj, ložce *BPr*; najsilnějších hrdin izrahelských *BB*, *BOL*, (z Izrahele) *BL*] silných... z najsilnějších izrahelských *BPd*, (lidu izrahelského) *BPr* – 8 k válkám *BB*, *BOL*] k bojóm *BL a ost.*; umělí *BB*, *BOL*] přeumělí *BPd*, najučenější *BL*, *BPr* – 9 pokoj *BB*, *BOL*] pokojík *BL*, pokojíček *BPr*, večeradlo *BPd* (ferculum) – 10 lože *BB*, *BOL*] odpočívadlo *BL a ost.*; i opal... milosrdie *BB*, *BOL*] i opal svrchu i okolo zlatem (!) hlavu a prostředek drahotú prostřel (prostřed) *BL*, a opal svrchu i okolo zlatohlavem a u prostředku drahé věci rozestřel *BPr*, vstupování zlatohlavné z obecné lásky prostřel jest *BPd* (ascensum purpureum, media charitate constravit) – 11 užíte *BB*] užřte *BOL*, opatřte *BL*, ohlédajte *BPd*, pohleďte *BPr*; veselé *BB a ost.*] utěšení *BL*

Kap. 4, 1 tak velmi krásná *BB*, *BOL*] krásná *BL a ost.* (pulchra); krásná *BB*, *BOL*, *BPd*] krásná i ozdobená *BL*, krásná a převýtečná *BPr* (pulchra); sú sešly s hory *BB*, *BOL*] sú vzešly na hory *BL*, sú vstúpily s hory *BPd*, vycházejí z hory *BPr* (ascenderunt de monte) – 2 z napajadl *BB*, *BOL*] z umyvadla *BL*, *BPd*, z kupadla *BPr* (de lavacro) – 3 věnček *BB*, *BOL*] točenice drahého hedvábie *BL*, točenice *BPr*, šnórka *BPd* (vita coccinea); slovece *BB*, *BOL*] výmluva *BL*, výmluvnost *BPd*, řeč *BPr*; křížěl *BB*] křížela *BOL*, křížala *BPr*, úlomek *BL*, *BPd* (fragmen) – 4 šije *BB a ost.*] hrdlo *BPr*; hrdin *BB*, *BOL*] silných *BL a ost.* – 5 jako dva jeleni a jako dva srní blížencě *BB*, *BOL*] jako dvě lanicě (lawici) a dvě srněcie blížence *BL*, jako dvě lanicě, srní blíženci *BPr*, jako dvě telátce, divoké kozy blíženci *BPd* (sicut duo hinnuli caprae gemelli) – 6 dokud sě den výší *BB*, *BOL*, *BL*] dokudž sě den nenakloní *BPd*, dokavadž nevyvýší se den *BPr*; a dolów sě chýlí stien *BB*, *BOL*, (chýlé stienové) *BL*] a neschýlé stienové *BPd*, a sklonie se stienové *BPr*; kdež jest myrra *BB*, *BOL*] myrry *BL a ost.* (myrrhae); tu, kdež jest kadidlo *BB*, *BOL*] kadidla *BL a ost.* (thuris) – 9 sestřičko *BB*, *BOL*, *BPr*] sestro *BPd*, v *BL* chybí; očkem *BB*, *BOL*] okem *BL a ost.*; vláskem *BB*, *BOL*] vlasem *BL a ost.* – 10 krásné *BB*, *BL*] kraššie *BOL a ost.*; drahé vóně *BB*, *BOL*, *BL*] vonné věci *BPd*, *BPr* (aromata – pod. dále) – 12 zahrádka súžená *BB*, *BOL*] zahrada zavřená *BL a ost.*; znamenaná *BB*, *BOL*, *BPd*] zapečetěná *BL*, *BPr* (signatus) – 13 vypustí tvoji *BOL*, (výpusť tvój) *BB* (omylem)] vypuštěvání tvá *BL*, pod. *BPr*, vypukání tvá *BPd* (emissiones tuae); jablečným *BB*, *BOL*] jabloňovým *BL*, pod. *BPr*, jablkovým *BPd* – 15 studnicě zahradná, studnicě hluboká *BB*] jen: studnicě zahradná hluboká *BOL*, studnicě zahradně, prohlubně *BPd*, (zahrad) *BPr*, (zahrad a) *BL* (fons hortorum, puteus); plovú bystře *BB*] plovú hluboce a bystře *BOL*, bystře tekú *BL*, tekú *BPd*, plynú s prudkostí *BPr* (fluunt impetu) – 16 prodmi *BB a ost.*] prověj *BPr*; ať plovú *BB*, *BOL*] ať plynú *BPr*, a potekúť *BL*, a potekúť *BPd*

Otištěno z *BM*, jejíž znění patří k 2. redakci stč. překladu bible. Varianty z *BOI*, *BL*, *BPd*, *BPr*. – Ojedinelé případy jotace v krátkých slabikách byly potlačeny.

Kap. 2, 5 Zavržen]zawřien *BM* – 6 Oklíčily] pův. Oklicili v *BM* pozd. opraveno na Obklicili — Kap. 4, 5 slunce] pův. [i]uce opraveno v *BM* pozdějším nadepsáním na slunečné

Text *BM* je nejbližší znění *BL* (2. redakce), ale má společné prvky i s *BPd* (3. redakce). Jsou tu zřetelné rozdíly vzhledem k *BOI* (1. redakce); jde skutečně o nový překlad. Méně zřetelný je přechod od 2. redakce k 3. redakci; svědčí to o stabilizaci jakéhosi oficiálního textu 15. stol. Také *BPr* (4. redakce) zde poměrně plynule navazuje na 3. redakci (inovace převážně jen lexikální).

Kap. 1, 3 před hospodinem *BM*, *BOI*, *BL*] od tváři páně *BPd*, *BPr*; před obličejem božím *BM*, *BL*] od tváři páně *BPd*, *BPr*, před hospodinem *BOI* (pod. dále) – 4 tápáše ústavně *BM*, *BL*] tápáše *BOI*, bieše v nebezpečenství dán ku potření *BPd*, bieše nebezpečen, aby nebyl ztroskotán *BPr* – 5 vzbáchu se *BM*, *BL*] užasechu se a bojiechu se *BOI*, báli sú se *BPd*, *BPr*; dřiemaním velikým a těžkým *BM*, *BL*] dřiemaním těžkým *BOI*, (velikým) *BPr*, spáním těžkým *BPd* (sopore gravi) – 6 zpráwce korábový *BM*, *BL*, *BPr*] zpráwce *BPd*, korábník *BOI* (gubernator); co tě dřiemanie trápí *BM*, *BOI*, *BL*] co ty se dřiemaním trápíš *BPr*, co se ty spáním obtěžuješ *BPd* – 7 by se... dále *BM*, *BL*] by se... stalo *BOI*, by... bylo *BPd*, *BPr* – 8 pro koho *BM*, *BOI*, *BL*] pro čí příčinu *BPd*, (pro kterou) *BPr* (cuius causa); obchod *BM*, *BL*, *BPr*] řemeslo *BOI*, dílo *BPd* (opus) – 11 na ně *BM*, *BL*] na ně mnoho *BOI*, není v *BPd*, *BPr* – 12 přišla jest na vy *BM*, *BOI*, *BL*] jen: na vás *BPd*, *BPr* – 13 ploviechu... zase *BM* a ost.] obracováchu vesly *BPr* (remigabant); nadýmáše se *BM* a ost.] dmíeše se *BOI* – 14 v bezživoti muže *BM*, *BL*, *BPd*, (člověka) *BPr*] v duši mužě *BOI* (in anima viri) – 15 vrhli sú ho *BM*] vrhli *BPr*, uvrhli *BOI*, *BL*, pustili sú *BPd*; od búrenie *BM*, *BL*] od kloktání *BOI*, ot vrěníe *BPd*, *BPr*

Kap. 2, 3 z zamúcenie *BM* a ost.] z smutka *BOI*; hospodin *BM*] v ost. není; uslyšal jest *BM*, *BL*] uslyšal si *BOI*, *BPd*, *BPr* (exaudisti) – 4 do hlubiny *BM* a ost.] do hlubokosti *BPd*; vlny tvé i klokoči tvoji *BM* a ost. pod.] hlubiny tvé a vlny tvé *BPd* (gurgites tui et fluctus tui) – 7 k koncóm hor *BM*, *BL*, *BPr*] konec hor *BOI*, ku posledkóm hor *BPd* (ad extrema montium); z porušení *BM* a ost.] ze shnitie *BOI* (de corruptione) – 8 súžena bieše *BM*, *BL*, *BPr*] se sužováše *BPd*, jest nuzena *BOI* – 11 vyvrať jeho! *BM*, *BOI*, *BL*] není v *BPd*, *BPr* (není ve Vg)

Kap. 3, 4 jednoho dne *BM*] cesty jednoho dre *BL*, *BPd*, (cestu) *BPr*, přes jeden den *BOI* (itinere diei unius) – 5 přikázali sú *BM*, *BL*] skázali *BOI*, povolali sú *BPd*, *BPr* (praedicaverunt) – 6 došlo jest *BM*, *BL*, *BPd*] přišlo jest *BOI*, *BPr* – 7 dobytčata, volové i bravové *BM*, *BL*, (hovada i...) *BPd*, *BPr*] skot a volové a dobytek *BOI* (iumenta et boves et pecora) – 8 přikryti buďte *BM*, *BL*] přikryté se pytli *BOI*, *BPr*, oděni buďte pytli *BPd* (operiantur saccis) – 9 zda... navrátí se *BM*, *BOI*, *BL*] navrátí-li se *BPd*, odvrátí-li se *BPr*; od prchánie hněvu svého *BM*, *BL*] ot prchlivosti hněvu svého *BPd*, *BPr*, od svého prchánie *BOI* (a furore irae suae)

Kap. 4, 1 steskl jest sobě... steštění n *BM*, *BOI*, *BL*] mütíl se jest zamúcením *BPd*, trápen jest trápením *BPr* (afflictus est afflictione) – 2 hospodine *BM*] hospodine,

rač slyšeti *BOL*, pane, točíš rač slyšeti *BL*, pane *BPd*, *BPr* (Domine); slitovanie maje *BM*, *BL*, *BPr*] smiluje sě *BOL*, odpúšťje *BPd* – 5 proti straně na východ slunce *BM*, *BPr*] proti východu sluncě *BOL*, *BPd*, proti straně východslunečnie *BL* – 6 vzrostl jest nad hlavu *BM*, *BL*, *BPr*] sstúpil na hlavu *BOL*, vstúpil jest nad hlavu *BPd*; aby chránil jeho od vedra *BM*, *pod. BL*] aby... bránil jeho, točíš ot vedra *BOL*, aby... chránil jeho *BPd*, *BPr* (ut... protegerent eum); neb se bieše upracoval *BM a ost.*] neb bieše pracoval *BPd*, *BPr* – 7 od počátka svítanie *BM*, *BL*, *BPr*] v svítanie *BOL*, na vzházení svítanie *BPd*; udeřil jest *BM*, *BOL*, *BPr*] udeřil, točíš podhryzl jest *BL*, urazil jest *BPd* – 8 pálěše jej vedro *BM*, *BL*, *BPr*] rozežže sě *BOL*, pálěše sě *BPd*; žádáše Jonáš *BM*, *BL*] prosieše *BOL*, *pod. BPd*, *BPr* – 9 zdá-liť se, Jonáši, ... z břechtana *BM*, *BL*, (bez: Jonáši) *BOL*] zdali sě ty dobře hněváš nad břechtánkem *BPd*, (pro břechtan) *BPr* – 10 ty samého želěš břechtana *BM*, *BL*] ty želěš břechtana *BOL*, (nad břechtanem) *BPr*, ty žalost máš nad břechtánkem *BPd*; z něhožto jsi neusiloval *BM*, *BL*, (v němžto) *BOL*, (v němžs) *BPr*] v němžtos nepracoval *BPd*; jest se narodil *BM a ost. pod.*] se zplodil *BPr* – 11 a velíš mně pak neodpustiti *BM*, *pod. BOL*, *BL*] a já pak nemám odpustiti *BPd*, a já pak neodpustím *BPr* (et ego non parcam); Ale odpustím... jméno mé *BM*, (tvé) *BL*] v *ost. není* (ve *Vg není*)

(Janova pašije)

(Jan 18-19)

Otištěno znění *NzK*, které patří k 2. redakci stč. překladu bible. Varianty z *BDr*, *BOL*, *BL*, *BPd*, *BPr* a z evangeliářů *EZ* a *EO*. – Stav jotace ponecháván podle rukopisu, potlačena po -j-, kde už porušena.

Kap. 18, 1 Ježíš] g. *NzK* (*tak i dále*) – 22 jeden] gedem *NzK* – 27 ihned] yhed *NzK* – 28 od Kaifášě *EZ*] k kayfaššowi *NzK* (*chybně*) – 38 vyjide (*srov. 19,4-5*)] wyde *NzK* — Kap. 19, 2 a rúchem zlatohlavovým oděchu jej *BL*] *chybí v NzK* – 14 jako v šestú hodinu *BL*] *chybí v NzK* – 23 a sukni *EO aj.*] a šuknie *NzK* – 28 věda] wida *NzK* (*sciens*)

Text *NzK* (hláskově starobylý) stojí nejbližše znění *BL* (2. redakce). Jde o nový překlad, jak ukazují na jedné straně rozdíly proti *BOL* (1. redakce) a na druhé straně vztah k *BPd* (3. redakce). Diference svědčíci o úpravě textu jsou zde mezi *BOL* a *BDr*, i když jsou menší než v evangeliu Matoušově. Nesouhlasí zde však znění *BDr* a *EZ*. Text *EO* reprezentuje svébytný překlad charakteristický pro evangeliáf. *BPr* (4. redakce) navazuje zde převážně na tendence 3. redakce s využitím mladších lexikálních prvků a výkladového překladu.

Kap. 18, 1 povědě *NzK a ost.*] vymluvi *BDr*, *BOL*, *není v EZ*, *EO*; přes průd *NzK*, *BL*] za potok *EO*, *BDr*, *BOL*, (přes) *BPd*, *BPr*, přes ručej *EZ* (trans torrentem); Cedrový *NzK*, *BDr*, *BOL*, *BL*] Cedron *EZ*, *EO*, *BPr*, Cedronový *BPd* – 2 vcházíeše *NzK*] chodieše *EO a ost.*, chodieváše *BL*, schodil sě jest *EZ* – 3 bieše vzal *NzK*, *EO*, *BL*] pojel jest *EZ a ost. pod.*; zástup *NzK a ost.*] tovařistvo *EZ*, zbor *EO*; od biskupón a od zákonníkův *NzK*, *BL*, *BPd*, *BPr*] ot biskupón a ot licoměrníkuov *EZ*, (a ot duchovníkův) *BDr*, *BOL*, ot kniežat a zákonníkův *EO*; s laternami *NzK a ost.*] s lucernami *EO*, *BPr*, s sviecný *EZ*; s oděním *NzK*, *EO*, *BL*] s oděními *EZ*, s orudím *BDr*, s oružím *BOL*, *BPd*, s braní *BPr* (cum armis) – 4 kteréž příštíe biechu na něho *NzK*, *BL*, *BPd*] jež biechu přichodná naň *EZ*, čsož přijíti jmělo naň *EO*, (které... měly) *BPr*, čso sě jmá státi nad ním *BDr*, *BOL* – 5 Nazaretského *NzK a ost.*] Nazarenského

EZ, BDr – 6 odjidechu zpět *NzK, BL*] otjidu zasť *EZ*, otstúpichu zasť *BDr, BOL*, (postúpichu) *BPd*, postúpili zpět *BPr*, padli na vznak *EO* – 10 vytrže *NzK, BL, BPr*] vytaže *EZ*, vyňal *EO*, vyně *BDr, BOL, BPd*; zbi *NzK, BL*] udeři *EZ* a ost. pod.; sluhu... služě *NzK, EZ, BL, BPd*] sluhu... služebníkovi *EO*, na panoši... panoši *BDr, BOL*, služebníka... služebníku *BPr* – 11 pust *NzK, BL*] vpust *EO*, včiniž *EZ*, včič *BDr, BOL*, vetkni *BPd*, vstrč *BPr* – 12 zástup a služebníci *NzK*] zástup a kniežť tŕidcť rytieřův a sluhy židovské *EZ*, zbor a knieže a služebníci Židův *EO*, zástup i tribun i sluhy židovské *BDr, BPd*, (a tribuni) *BOL*, zástup a tribun a služebníci židovšť *BL*, (zběř a úředníci) *BPr* (cohors ergo et tribunus et ministri Judaeorum); popadechu *NzK* a ost. pod.] polapichu *BDr, BOL*, jali *BPr* – 14 úžitečné *NzK, BL, BPr*] slušno *EZ*, hodno *EO*, hodné *BDr, BOL, BPd* (expedit); aby jeden... za lid *NzK* a ost.] jednomu člověku umřieti za lid *EZ, EO*; a netoliko... v jednotu *NzK*] v ost. není (ve Vg není) – 16 ve dveřích vně *NzK*] u dveří vně *BL, BPr*, vně přede dveřmi *BDr, BOL, BPd*, u dveří napřěd *EO*, u vrát zevnitř *EZ*; vrátněj *NzK* a ost.] vrátnici *EO*, vrátněmu *BL* – 17 dievka vrátná *NzK* a ost.] dievka vrátniči *EO*, služebnicě vrátná *BDr, BOL* – 18 sluhy a úředníci *NzK*] sluhy a panoše *EZ*, pacholci i služebníci *EO*, panoše i sluhy *BDr, BOL*, sluhy i učedníci *BL*, sluhy i přísluhující *BPd*, služebníci a pacholci *BPr* (servi et ministri); u uhľ *NzK, BL*] při uhľ *BPd*, podľ ohně *EZ*, u ohně *BPr*, u trnie *EO*, u žeřevie *BDr*, u řeřevie *BOL* (ad prunas); zima *NzK* a ost.] studeno *EZ, BPr* – 20 v školách *NzK*] ve škole *BDr, BOL, BL, BPd, BPr*, v škole židovské *EO*, v sňatcě *EZ* (in synagoga); v skryš *NzK*] skryť *EO*, v skryť *BL, BPd*, v tajně *EZ*, tajně *BDr, BOL, BPr* (in occulto) – 22 při tom stoje *NzK, BL*] stoje tu *BPr*, stoje *EO, BOL*, přistoje *EZ, BPd*, není v *BDr* (assistsens) – 23 vydaj *NzK* a ost.] daj *EZ*, učič *BDr, BOL* – 24 posla jej *NzK*] posla jej... svázána *EZ, BDr*, (svázaného) *EO* a ost. – 25 Šimon Petr *NzK* a ost.] Petr *EZ, BDr, BOL* – 26 přítel *NzK* a ost.] rodic *EZ, BDr, BOL, BPd* (cognatus) – 28 od Kaifášě na radní dóm] k Kaifášovi na radní dóm *NzK, BL* (chýbně), od Kaifášě v sien *EZ*, do domu radného ot Kaifášě *BPd*, pod. *BPr*, do rothauzu k Pilátovi *EO*, přěd Piláta na súd *BDr, BOL* (a Caipha in praetorium); aby sebe nepoškvřnili *NzK* a ost. pod.] aby sě neoprznili *BDr, BOL*; beránka *NzK*] beránek *EZ, BL, BPd*, beránek velikonoční *EO*, přěsničě *BDr, BOL*, chleby nekvašené *BPr* (Pascha) – 29 žalobu vedete *NzK, EO, BL, BPr*] žalobu přinášiete *BPd*, omluvu nesete *EZ*, (vinu) *BDr, BOL* – 30 zločinitel *NzK, EO, BL*] zlodějcě *EZ, BOL*, zledějcě *BDr*, zločince *BPd, BPr* (malefactor); nedali bychom *NzK* a ost. pod.] nepodali bychme *EZ*, neotdali bychom *BDr, BOL* – 31 neslušie *NzK, BL, BPd, BPr*] jest nelžě *EZ*, nenie lžě *BDr, BOL*, sě nehodí *EO* (non licet) – 32 znamenajice *NzK*] znamenaje *EZ* a ost., zjevuje *EO* – 33 v dóm *NzK*] v dóm radní *BL, BPd*, do radného domu *BPr*, v sien *EZ*, do rothauzu *EO*, do súda *BDr, BOL* (pod. dále) – 35 lid *NzK* a ost.] národ *EZ*; biskupové tvoji *NzK* a ost.] pontifices Vg, pontifices tui *Sixtinský text 1590*; dali sú *NzK* a ost.] podali jsú *EZ, BDr, BOL* – 36 bránili by mne *NzK, BDr, BOL, BPr*] bránili by *BL, BPd*, by obránili *EZ*, by bojovali *EO* (decertarent); abych nebyl dán *NzK, BL, BPd*] abych nedán byl *EO*, že bych nebyl poddán *EZ*, abych nebyl vdán *BDr, BOL*, abych nebyl vydán *BPr*; kráľovstvie mé nenie odsud *NzK* a ost. pod.] kráľovstva mého nenie zde *EZ*, kráľovství mé nenie tuto *EO* – 39 abych... pustil *NzK, EZ, EO*] abych... propustil *BDr* a ost., abych... propustil vězně *BPr* (pod. dále)

Kap. 19, 1 skrúti *NzK* a ost.] popade *EZ*, vzal *EO*, vzav *BPr* (apprehendit) – 4 aj, vyvedut *NzK, BL, BPd*, (vyvedu) *BPr*] aj, vedut *EO*, aj zři, vedu *EZ*, toť... vedu *BDr, BOL* – 5 zlatohlavové rúcho *NzK* a ost.] zlatohlavový oděv *EO*, pavlačité rúcho *EZ* – 11 by tobě nebylo dáno shóry *NzK*, pod. *BL, BPr*] byť nebyla dána z výsosti *BDr, BOL*, jedno by tobě dáno bylo ze svrchka *EZ*, (ač by... svrchu) *EO*, leč by

jedne byla tobě dána se svrchku *BPd*; jest dal tobě *NzK a ost.*] jest poddal tobě *EZ*, zradil tobě *EO*, jest k tobě vdal *BDr* – 12 a od té chvíle *NzK, BL, BPd, BPr*] a ottud *EZ, pod. BDr, BOL*, a protož *EO* (et exinde); protiví se *NzK a ost.*] odpovíedá *BDr, BOL* – 13 na stolici súdněj *NzK a ost.*] na stolici *BDr, BOL*, za súdcí *EZ*, na súdč *EO* (pro tribunali); Gabata *Nzk a ost.*] Golgata *EO, BOL, BPd, BPr* – 14 a to se dějieše *NzK a ost.*] a bieše *EZ, pod. EO, BPr* – 15 ukřižuj jej *NzK, EZ*] vezmi jeho a ukřižuj jej *EO*, vezmi, vezmi, ukřižij jej *BDr*, (a ukřižuj) *BOL, BPd, BPr*, zdvihni, zdvihni, ukřižuj jej *BL* (tolle, tolle, crucifige eum) – 17 a nesa sobě *NzK, BL, BPd*] a nesa na sobě *EZ*, an sobě nesa *BDr*, (a on na sobě) *BOL*, (a on) *BPr*, a nesúce jemu kříž *EO*; popravné *NzK, BPr*] Calvarie *EZ, EO*, lebné *BDr, BOL, BL, BPd* (Calvariae) – 19 vinu jeho *NzK, BDr, BOL, BPd*] vinu *BL*, věst *EZ*, nápis *EO, BPr*; položil na kříži svrchu *NzK, BL*] vstavi na kříž svrchu *BPd*, položil na kříž *EZ*, postavil na kříži *EO*, vstavil na kříž *BDr, BPr*, (nad ten) *BOL* – 20 to písmo *NzK a ost.*] tuto věst *EZ*, ten nápis *EO, BPr*; blízko *NzK*] blízko města *EO*, (od města) *BL, BPr*, bliz u města *EZ*, (ot města) *BDr, BOL, BPd* – 23 diely *NzK a ost.*] čiesti *EZ*, strany *EO*; nešitá *NzK*] nešitedlná *EZ*, nezšívaná *EO*, nesšívaná *BL, BPd, BPr*, nepošívaná *BDr, BOL* (inconsutilis); se svrchku setkaná skrzě *NzK*] svrchu potkaná (poktkana) všudy *EZ*, na vrchu tkaná všěcka *EO*, svrchu jedno zetkaná *BDr*, (všěcka zetkaná) *BOL*, od vrchu setkaná vše skrze *BL*, (všěcka) *BPd*, od vrchu vše naskrze svěžená *BPr* (desuper contexta per totum) – 24 řekli sú sami k sobě *NzK, BL*] řechu k sobě *EZ*, vecchu vspolek *EO*, (mezi sebú) *BDr, BOL, BPd*, řekli mezi sebú *BPr*; nerozdělujme *NzK, BL*] nerozřezijme *EZ*, neroztrhujmy *EO, BPr*, nerozdierajmy *BOL, BPd*, (Nerozragmy) *BDr* (non scindamus); na rúcho mé pustili sú *NzK*, (na oděv můj) *BL*] na rúcho mé púščeli *EO*, na mém rúšě metalí sú *EZ*, (o mé rúcho) *BDr, BOL*, (na můj oděv) *BPd*, (o muoj oděv) *BPr* – 25 Kleofé *NzK a ost. pod.*] Kleofášova *EZ, BPr*, Kleofova *BDr, BOL* – 27 za svú *NzK, BDr, BOL*] v svú *EO, BPd*, v svá bydla *EZ*, na svú práci *BPr*, není v *BL* – 28 žiezním *NzK a ost. pod.*] pil bych *BDr, BOL* – 29 osudie *NzK, BL, BPd*] sudec *EZ*, sud *BDr, BOL*, bečka *EO*, nádoba *BPr*; bieše... postaveno *NzK a ost. pod.*] položena bieše *EO*, bieše *BDr, BOL*; podáváchu *NzK, BPd*] podachu *BDr, pod. BOL, BL, BPr*, dali *EO*, poskytu *EZ* – 30 bieše přijal *NzK, BL*] přije *EZ, BPd*, přijal *EO*, vzě *BDr, BOL*, okusil *BPr*; dokonáno jest *NzK a ost.*] svrchováno jest *EZ*; nakloniv *NzK a ost.*] nachýliv *BDr, BOL*; dal jesti duch *NzK*] dal jest ducha *BL*, vypustil duch *EO, BDr, BOL*, (duši) *BPd, BPr*, pusti duši *EZ* (tradidit spiritum)

(Pavlovo obrácení)

(Skutk. 9,1-30)

Otištěno podle *BŠ* (fotokopie s. 850), jejíž text patří k 3. redakci stč. překladu bible, ale má četné zvláštnosti. Varianty uvedeny z *BOL* (v této části znění 2. redakce), *BL, BPd, BPr* a částečně (v. 1-22) z *EO*. – Rkp *BŠ* je psán diakritickým pravopisem a v hojné míře označuje délku samohlásek (tu zachováváme); v krátkých slabikách rukopis jotaci už vůbec nemá.

1 přistúpil] za tím v *BŠ* škrtnuto *ġt* (tak i dále častěji) – 2 nalezl-li by] nalezliby *BŠ* – 6 třesa] treġa *BŠ* – 7 diechu *BL aj.*] gedie^v *BŠ, BOL* (comitabantur)

Text *BŠ* slučuje různé překladatelské tendence 15. stol. Není vyhraněný; má četné korektorské zásahy. Představuje typ nereprezentativního, užitékového biblic-

kého kodexu (má hojné zkratky, krácený text apod.). Rozptýl variant u této ukázky, pokud jde o celé bible, není veliký. *BOL* zde totiž má znění 2. redakce a ani texty *BL* a *BPd* se příliš nevzdalují. Nijak zvlášť pronikavé nejsou ani úpravy pořadatelů *BPr*. Vymyká se zde jen text *EO* (text evangeliářový), na který na některých místech navazuje znění *BPr*.

1 bitími *BŠ*, *BPd*, (bitím) *BPr*] mordem *EO*, ukrutnostmi *BOL*, *BL* (*caedis*) – 2 k sborům židovským *BŠ*] do škol židovských *EO* a *ost.*, do škol *BPr* (*pod. dále*) – 3 světlo *BŠ*, *EO*, *BPr*] světlost *BOL*, *BL*, *BPd* – 4 mi se protivíš *BŠ* a *ost.*] mě trýzníš *EO* (*pod dále*) – 5 zpíečiti se *BŠ*, *BOL*] zpěčovati se *BL*, *BPd*, *BPr*, bojovati *EO* – 6 divě se řekl *BŠ* a *ost.*] boje se vece *EO*, *BPr*; co mi kážčeš činiti *BŠ*, *BOL*, *BL*, (učiniti) *BPr*] čso mne chceš učiniti *EO*, co chceš, abych činil *BPd* (*quid me vis facere*) – 7 zstrašení jsúce *BŠ*, *BL*] strašení (!) *EO*, třaseni súce *BOL*, jsú zhoženi *BPd*, ohromeni *BPr* (*stupefacti*) – 8 mezi rukama jeho táhnúce *BŠ*, (*jen: rukama*) *BOL*, *BL*] popadše jej v ruce *EO*, pojemše jej za ruku *BPd*, pojavše jej za ruce *BPr* (*ad manus illum trahentes*) – 12 vcházejícího *BŠ* a *ost.*] vchodíce *EO*, an přišel k němu *BPr* – 13 kterak mnohé zlé věci... učinil *BŠ*] kterak mnoho zlého činil *EO*, *BPr*, co jest zlého... učinil *BOL*, *BL*, (mnoho zlého) *BPd* (*quanta mala fecerit*) – 14 svázati *BOL*, *BL*, *BPd*, aby jimal *BPr*; vzyvají *BŠ*, *BPr*] nazývají *EO* a *ost.* – 15 osudie vyvolené *BŠ*] bečka zvolená *EO*, sud vyvolenie *BOL*, *BPd*, (vyvolený) *BL*, nádobů vzvolenú *BPr* (*vas electionis*); před králi a před pohany *BŠ*] před králi i před lidmi *EO*, před pohany i před králi *BOL* a *ost.* (*coram gentibus et regibus*) – 17 vkládaje jemu ruce *BŠ*] vloživ jemu ruce *EO*, (naň) *BOL*, *BPd*, vložil naň ruce *BL*, položiv ruce naň *BPr* – 18 lupiny *BŠ* a *ost.*] šupiny *EO*; viděnie přijal *BŠ*] přijal jest zrak *BPr*, zrak vzal *EO* a *ost.* – 20 kázáše Ježíše *BŠ*, (kázal) *EO*] vyznával Ježíše *BPr*, kázáše pána Ježíše potvrzuje *BOL*, *BL*, (jistě) *BPd* (*praedicabat Jesum*) – 21 vybijíeše... ty *BŠ*, *BOL*, *BL*] vybojováše... ty jisté *EO*, vybojoval... ty *BPr*, výboj činíeše nad těmi *BPd* (*expugnabat... eos*); aby je svíze přivedl *BŠ*] aby svíze je vedl *BOL*, *BL*, (svázané) *BPd*, *BPr*, aby svázané přivedl je *EO* – 22 potvrzuje *BŠ*, *BPr*] potvrzuje toho *BOL*, *BL*, svědče *EO*, jistě *BPd* – 24 úkladové *BŠ*, *BPr*] nepřiezni *BOL* a *ost.*; ostřieháchu i bran *BŠ*, (*bez: i*) *BPd*] ostřiehali také i bran *BPr*, stěžiechu {trziechu} u bran *BOL*, (ho u bran) *BL* – 26 přivinúti *BŠ*, *BOL*, *BPd*] praviti (!) *BL*, přitovařisiti *BPr* – 27 pojem *BŠ*] pojav *BPr*, popad *BOL*, *BPd*, popadl *BL*; věrně činil *BŠ*, *BOL*, *BPd*] věrně učil *BL*, doufanlivě činil *BPr* (*fiducialiter egerit*) – 28 ve jménu páně *BŠ*] ve jméno pána *BOL*, *BL*, ve jméno pána Ježíše *BPd*, jméno božie *BPr* – 30 provodili sú ho *BŠ*] provodili sú ho v noci *BOL*, *BL*, *BPd*, dovedli ho *BPr* (*deduxerunt eum*)

(Nebeský Jeruzalém)

(Zjev. 21)

Otištěno podle *BPd*, která reprezentuje 3. redakci stč. překladu bible. Varianty z *BOL*, *NzK*, *BPr*. *BL* má na tomto místě pozdější opis textu shodného s *BPr*. – Stav jotace pro značně starobylý charakter památky ponecháván podle rukopisu.

4 setře] [eřtře *BPd* – 6 omega] o. *BPd* – 16 a vysokost *NzK*] chybí v *BPd* – 27 poškvvrněného] poškvvrnieho *BPd*

V této ukázce tvoří srovnávané texty *BPd*, *NzK* a *BPr* skupinu vzájemně diferencovanou jen formou úprav textu. Zřetelnější jsou odchylky ve vztahu k *BOL*, která má jiný, starší překlad (i když má znaky 2. redakce).

1 otešla jest *BPd*, *NzK*] minula jest *BOL*, pominula *BPr* – 2 ozdobenú *BPd*] okrášlenú *BOL* a *ost.* – 3 z trónu *BPd*, *NzK*, *BPr*] s stolicé božie *BOL* (*pod. dále*) – 4 lkánie *BPd*] pláč *BOL*, kvietenie *NzK*, *BPr* – 6 alfa i omega, počátek i skonanie *BPd*, *NzK*, (konec) *BPr*] počátek i skonanie, prvni i posledni *BOL* (alpha et omega, initium et finis) – 7 v boha... v syna *BPd*] bôh... syn *BOL*, *NzK*, za boha... za syna *BPr* – 8 nevěřícím *BPd*, *NzK*] nevěrným *BOL*, *pod. BPr*; prokletým *BPd*, *pod. BPr*] vyobcovaným *BOL*, *NzK*; modloslužbám *BPd*] otravičóm a modlářóm *BOL*, otravníkóm a modlářóm *NzK*, kúzedlníci a modláři *BPr* (veneficis et idolatris); diel jich bude *BPd*, *NzK*] strana jich bude *BOL*, budú mieti diel *BPr*; v jezeru hořícím ohněm a sírú *BPd*, (jenž hoří) *BPr*] v čistci vrúciem, horúciem ohněm i sírú *BOL*, v jezeře hořícího ohně a síry *NzK* – 11 oslavnost *BPd*, *NzK*] stkvění *BOL*, jasnost *BPr*; jakžto k kameni jaspis a jako křítal *BPd*, (jakožto... křítal) *NzK*] jako kameni jaspidu, jako křítal *BPr*, smaragdovi a křítalu *BOL* – 13 od východu *BPd*] ot vzhodu sluncě *BOL*, *NzK*, (východu) *BPr* – 16 hrany *BPd* a *ost.*] úhly *BOL*; posazeno jest *BPd*] položené jest *BOL*, (položeno) *NzK*, postaveno jest *BPr*; a dlúhost... i širokost *BPd*] a dlúhost jeho taková jako i širokost *NzK*, (tak veliká jest) *BPr*, dlúhost taká jako širokost a výsost, vše v jedné mieře *BOL* (*písařskou kontaminací s koncem verše*) – 17 měřú člověka *BPd*, *BPr*] miery člověčie *BOL*, *NzK* – 21 perel *BPd* a *ost.*] margarit *BOL*; ze všelikých vlastních perel *BPd*] ze všelikých perel *NzK*, z jedné každé perly *BPr*, z zvláštních margarit *BOL* (ex singulis margaritis); přesvětlé *BPd*, *BPr*] prozřívě *BOL*, prozřělě *NzK* – 23 světlost *BPd*, *NzK*] stkvění *BOL*, jasnost *BPr*; lucerna *BPd*] svietedlnicě *BOL*, *NzK*, sviece *BPr* – 24 v světlosti *BPd*, *NzK*] v světle *BOL*, *BPr*; chválu *BPd*, *NzK*] slávu *BOL*, *BPr* – 27 a čině *BPd*, *BOL*] a ještě činí *NzK*, ani ten, ještě činí *BPr*; napsání *BPd* a *ost.*] psání *BOL*; života a beránka *BPd*, *BPr*] života a v beránkových *BOL*, života beránkových *NzK* (vitae Agni)